

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΒ' • ΤΕΥΧΟΣ 11 • ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2003



ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Ίερουργεῖν τὸν λόγον τῆς Ἀληθείας Σου» Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου	σελ. 3-5
Θ. Εὐχαριστία: Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις διὰ τῶν Ι. Κανόνων Ἀρχιμ. Χρυσόστομου Παπαθανασίου	σελ. 6-8
Ἡ ἐπανεπικοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεὸ κατὰ τὸν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας Στυλιανοῦ Παπαδοπούλου	σελ. 9-10
Ὁρθόδοξη Θεολογία καὶ Οἰκολογία Μάριου Μπέγζου	σελ. 11-12
Ταπείνωση καὶ Πραότης στὸν ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ Ἀρχ. Τιμοθέου Ἱ. Ἄνθη	σελ. 13-15
Οἱ ἄγγελοι στὴ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας Πρεσβ. Στυλιανοῦ Μαρκαντώνη	σελ. 16-18
Τουλάχιστον ὄχι βλάβη Πρωτοπρ. Βασιλείου Θερμοῦ	σελ. 19
«Ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν...» Πρωτοπρ. Κωνσταντίνου Ν. Καλλιανοῦ	σελ. 20-21
Ψευδοθεραπείες Πεντηκοστιανῶν Πρεσβ. Βασιλείου Ἀ. Γεωργοπούλου	σελ. 22-23
Εἰδήσεις καὶ Σχόλια Κωνσταντίνου Χολέβα	σελ. 24-25
Τὸ Κέντρο Προετοιμασίας Γάμου τῆς Ι. Μ. Φθιώτιδος	σελ. 26-28
Τὰ ἐφ' ἅπαξ τῶν Κληρικῶν	σελ. 29
Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκοδόμου	σελ. 30
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΙΑ	σελ. 31



ΕΞΩΦΥΛΛΟ:

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.
Ἔργο τοῦ Μιχαήλ Δαμασκηνοῦ.

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαῖο περιοδικὸ γιὰ τοὺς ἱερεῖς

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251

Διεύθυνση Διαδικτύου τῆς Ἐκκλησίας
<http://www.ecclesia.gr>

Ἡλεκτρονικὴ διεύθυνση:
e-mail: contact@ecclesia.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ

τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης
Ἑλλάδος κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ὑπὸ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Υπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου
Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Σκλήφας

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:

Κωνσταντίνος Χολέβας

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:

Ἀριστομένης Ματσαγγάας,
Διδάκτωρ Παν/μίου Ἀθηνῶν

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ-ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ -
ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ-ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΕΚΛΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ ΑΒΕΕ

Σόλωνος 98, 106 80 Ἀθήνα
Τηλ.: 210 3661200, Fax: 210 3617791
<http://www.livanis.gr>

«Ίεουργεῖν τὸν λόγον τῆς Ἀληθείας Σου»

Μήνυμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ. Χριστοδούλου γιὰ τὸ Ε΄ Πανελλήνιο Λειτουργικὸ Συμπόσιο

Ὁ ἐν Τριάδι προσκυνούμενος Θεὸς εἶναι, κατὰ τὴν πίστη καὶ διδαχὴ τῆς Ἐκκλησίας μας, καὶ ὁμολογεῖται ὡς «ὁ ἀξιόσας τοὺς πρεσβυτέρους ἱεουργεῖν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας Του!» (Εὐχολόγιον τὸ Μέγα», Ἀθῆναι 1970, ἐκδ. Ἀστήρ, σελ. 164). Σὲ μία δὲ ἀπὸ τὶς εὐχὲς τῆς χειροτονίας εἰς πρεσβύτερον, εὐχὲς πού ἀναπέμπει ὁ Ἀρχιερεὺς, αἰτεῖται καὶ παρακαλεῖ μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια τὸν Ἅγιον Θεόν: «Αὐτός, Κύριε, καὶ τοῦτου, ὄν εὐδόκησας τὸν τοῦ πρεσβυτέρου ὑπεισελθεῖν βαθμόν, πλήρωσον τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δωρεᾶς ἵνα γένηται ἄξιος... ἱεουργεῖν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας σου» («Ἀρχιερατικόν», ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἐν Ἀθήναις 1994, σελ. 86).

Τὸ αἶτημα αὐτὸ ἔχει τὴν ἀπαρχὴν του στὴν πρώτη ἀποστολικὴ ἐποχὴ καὶ τὴν ἀναφορὰ του στὴν χαρισματικὴ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τοὺς Ἀποστόλους κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. Ὁριοθετεῖ ἀκόμα τὴν ἔκφραση τῆς Ἀποστολικῆς μαρτυρίας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας γιὰ τὸ ἔργο, τόσο τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ στὴν ἱστορία, ὅσο καὶ τῆς διακονίας τοῦ λόγου Του καὶ τῆς συνεχείας του ἐκ μέρους τῶν «μαθητῶν» καὶ «διδασκάλων» Του.

Εἰκόνα καὶ προτύπωση, βέβαια, κάθε κηρυγματικῆς καὶ ἱεραποστολικῆς πρακτικῆς ἦταν κατ' ἀρχὴν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐγίνοντο κατὰ τὴ λατρεία τῆς Συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων. Κατ' αὐτήν, ἡ ἀνάγνωση τῶν βιβλικῶν περικοπῶν, κατὰ τὰ Σάββατα, προεμήνυε καὶ προφητικὰ ὑπεδείκνυε τὴν τέλεια ἀποκάλυψη τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ στὸ πρόσωπο τοῦ Ἐμμανουήλ.

«Ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου» (Γαλ. 4,4), οἱ μαθητὲς ἐβίωσαν τὴν παρουσία

τοῦ Θεοῦ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅ,τι ὡς Θεάνθρωπος ὁ Χριστὸς ἐνεργοῦσε θαυματουργικά, «θαυμαστά τε ἔνδοξα καὶ ἐξαισία» καὶ ὅ,τι ἔλεγε διδάσκοντας τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἦταν φυσικὸ οἱ Ἀπόστολοι μέσα σ' ἓνα τέτοιο ἀποκαλυπτικὰ θεϊκὸ περιβάλλον νὰ ἔχουν ὡς κύρια φροντίδα τὴν ἐξαγγελία τοῦ «λόγου τῆς σωτηρίας» (Πράξ. 13,26) καὶ τὴν προσφορὰ του ὡς τροφῆς πνευματικῆς καὶ «μάννα» ἐξ οὐρανοῦ, σύμφωνα μὲ ὅσα «εἶδον καὶ ἤκουσαν καὶ αἱ χεῖρες αὐτῶν ἐψηλάφησαν» (Πράξ. 4,20).

Μέλημα ἔκτοτε καὶ ἔργο ποιμαντικῆς εὐθύνης καὶ ἱεραποστολικῆς διακονίας, ἀνώτερο καὶ αὐτῆς τῆς διακονίας τῶν τραπεζῶν «τῆς ἀγάπης», ἦταν γιὰ τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς ποιμένες ὁ εὐαγγελισμὸς τοῦ Λόγου (Πράξ. 8, 4).

Ἡ ἐνσυνείδητος αὐτῆ ὑποχρέωση τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου, ὡς Ἀποστόλων τῆς Ἐκκλησίας, ἐδράζεται, ἐν τέλει, καὶ ἐπικυρώνεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός τῆς ἐντολῆς καὶ ἀποστολῆς, μὲ τὴν ὁποία ὁ Ἀναστημένος Χριστὸς ἐπιφορτίζει τοὺς συνεχιστὲς τοῦ σωτηριώδους ἔργου Του.

Μαζὶ μὲ τὴν χαροποιὸ καὶ εἰρηνοποιὸ εὐλογία τῆς Ἀναστάσεώς Του «ἐνετείλατο αὐτοῖς» (Ματθ. 17,9), ὅπως «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετείλαμην ὑμῖν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμὶ πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. 28, 19-20). Ἀπὸ τὸν ἀναστάσιμο αὐτὸ κυριακὸ λόγο μποροῦμε νὰ ἐκτιμήσουμε βασικὲς ἀλήθειες, οἱ ὁποῖες

έχουν σχέση με τὸ σκοπὸ, τὸ περιεχόμενο, τὴ σημασία καὶ τὴν ἀναμφισβήτητη ἀξία τῆς γνώσεως καὶ ἐπιγνώσεως τοῦ ἀποκεκαλυμμένου λόγου τοῦ Θεοῦ.

Τὰ μέλη τῆς πρώτης χριστιανικῆς κοινότητας ἦσαν «προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς» (Πράξ. 2,42). Αὐτὴ ἡ πρακτικὴ τῆς πρώτης Ἐκκλησίας ἀναδεικνύει τὸ κήρυγμα ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τῆς πρωτοχριστιανικῆς Θείας Λατρείας καὶ Λειτουργίας.

Μετέπειτα, αὐτὴ ἡ προσωπικὴ ἐμπειρία τῆς ἀποστολικῆς παρακαταθήκης καὶ προφορικῆς παραδόσεως καταγράφεται γιὰ λόγους ποιμαντικῆς συνέπειας, ἀκρίβειας τῆς ἀλήθειας καὶ διδακτικῆς δεοντολογίας καὶ ἡ ἀνάλυση καὶ ἐρμηνεία τοῦ καταγεγραμμένου λόγου τοῦ Θεοῦ καθίσταται

ἀναγκαία στὶς μεταποστολικές γενεές τῶν Χριστιανῶν.

Τὸ κήρυγμα τοῦτο στὴ συνέχεια, ὡς πολυτιμος καὶ βεβαιωμένη διαχρονικὴ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας, γίνεται λόγος οἰκοδομῆς, κατηχήσεως, λόγος διδακτικὸς πρὸς «καταρτισμὸν τῶν ἁγίων» (Ἐφεσ. 4,12), μέχρις ὅτου αὐτοὶ καταντήσουν «εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. 4,13) κατὰ τὸν Ἀπόστολον τῶν Ἑθνῶν Παῦλον.

Ἡ προσευχητικὴ διάθεση, ἡ καύση τῆς

καρδίας καὶ ὁ θεϊκὸς ἔρωτας καὶ φωτισμὸς γιὰ τὴν ἱεουργία τοῦ θεϊκοῦ λόγου ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ θεολογικὴ καταξίωση, πού διέρχεται μέσα ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς μυστικῆς ἐμπειρίας ἀφ' ἑτέρου, ἀναδεικνύουν τοὺς γνήσιους καὶ ὀρθόδοξους ἐρμηνευτὲς τῶν Γραφῶν καὶ χαρακτηρίζουν τοὺς θεολόγους καὶ ἀληθινοὺς κήρυκες τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος. «Εἰ θεολόγος εἶ, ἀληθῶς προσεύξῃ καὶ εἰ ἀληθῶς προσεύχῃ, θεολόγος εἶ» (PG 79, 1180) διαβεβαιώνει ὁ Ὅσιος Νεῖλος ὁ Ἀσκητής.

Ἦτο ἄλλωστε δεδομένη ἡ ὑπόσχεση τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς ὑπάκουους στὸ θεϊκὸ πρόσταγμα μαθητὲς καὶ κατὰ συνέπεια στὸ «θεσμὸ τῆς Ἐκκλησίας» διακόνους, ὅτι «ὁ παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὃ πέμφει ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκείνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς, πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν» (Ἰωάν. 14,26).

Αὐτὴ τῇ διδακτικῇ καὶ κηρυγματικῇ παράδοσιν διασώζει στοὺς μετέπει-

τα αἰῶνες ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὅταν αισθανόμενος τὴν ἀνάγκη νὰ μιλήσει καὶ νὰ ὁμολογήσει γιὰ τὴ σωστὴ ἐρμηνεία καὶ τὸ γνήσιο ὑπομνηματισμὸ τοῦ περιεχομένου τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος, ἔγραφε καὶ ἔλεγε ὅτι «ἡ τῶν θείων Γραφῶν κατανόησις οὐ δεῖται ἀνθρωπίνης σοφίας, ἀλλὰ φωτισμοῦ καὶ ἀποκαλύψεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (PG 53, 175).

Δὲν διέφυγε, λοιπόν, τῆς προσοχῆς τῶν ἁγίων Πατέρων τὸ γεγονὸς τῆς ὑπαρξῆς τῆς «σοφιστικῆς ἄκτιστης ἐνέργειας» τοῦ Θεοῦ,



Ὁ Χριστὸς ἔνθρονος καὶ ὁ Πρόδρομος
(Γ. Μονὴ Δοχειαρίου, Ἅγιον Ὄρος).

τῆς συνεχῶς ἐνεργουμένης στοὺς χαρισμα-
τούχους τῆς Ἐκκλησίας «πρὸς διαφύλαξιν καὶ
περιφρούρησιν τῆς ἀκρίβειας τῆς ἀληθείας»
σὲ χρόνους πειρασμοῦ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ
ἀπειλῆς τῆς ἐνότητος τῆς πίστεως ἀπὸ «τοὺς
βαρεῖς καὶ λοιμώδεις λύκους» (Μηναῖον Ἰου-
λίου, ἔκδ. Ἁπ. Διακονίας, σελ. 182), τοὺς λυ-
μαινομένους Αὐτῆν.

Τοῦτο ὡς ἀναφαίρετη εὐθύνη καὶ ὑπεύθυ-
νη ὑποχρέωση ἀποτυπώνεται στοὺς Κανόνες
τῶν Συνόδων. «Δεῖ τοὺς τῶν Ἐκκλησιῶν προ-
εστῶτας ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις, ἐξαιρέτως
δὲ ταῖς Κυριακαῖς, πάντα τὸν κλῆρον καὶ τὸν
λαὸν ἐκδιδάσκειν τοὺς τῆς εὐσεβείας λόγους»
(Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν
Κανόνων, σελ. 346).

Πάντα ὅμως ὑπῆρχεν ὁ κίνδυνος καὶ ὁ πει-
ρασμός, ἀδελφοί μου, «ὁ λόγος ὁ τοῦ Σταυ-
ροῦ» (Α΄ Κορ. 1, 18) καὶ τὸ «φαιδρὸν τῆς Ἀνα-
στάσεως κήρυγμα» («Ὁρολόγιον τὸ Μέγα»
ἔκδ. Ἁπ. Διακ. 1998, σελ. 481) νὰ ἐκφυλισθεῖ
σὲ ἀκατάσχετη μεγαλοστομία καὶ φτηνὴ ρη-
τορικότητα καὶ τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου
καὶ ὁ μυστηριακὸς τρόπος τῆς σύστασης τῆς
Ἐκκλησίας, ὀπου «τὸ κτιστὸν» ἐνοῦται ἀσυγ-
χῶτως «ἐν Χριστῷ» μετὰ τοῦ «ἀκτίστου»– νὰ
περιπέσει στὴν ἠθικολογία καὶ στὴν ἐκλογι-
κευμένη χριστολογία.

Τοῦτο τὸ κήρυγμα κάνει τὸ μυστήριον τῆς
«ἐν Χριστῷ» ζωῆς –ζωῆς πὺν ὑπερβαίνει τὸ
θάνατο– καὶ τῆς θεϊκῆς «παρεμβολῆς», πὺν
πληροῖ μὲ τὴν χάρη Τῆς τὸν κόσμον καὶ τὸν
ἄνθρωπον, νὰ φαίνεται στὰ μάτια τῶν ἀνθρώ-
πων ὡς μία ἐγκόσμια καὶ ἱστορικὴ περιπέ-
τεια ἐνὸς «Θεοῦ», μιᾶς κάποιας Θρησκείας,
ὑφισταμένης μεταξὺ τῶν πολλῶν, καὶ νὰ εἶναι
σὰν μία ἐναλλακτικὴ προβολὴ θέσεων ἐνὸς
κοινωνικοῦ συστήματος ἢ μιᾶς ἰδεολογίας,
πὺν ἐν τέλει δημιουργεῖ ἀδιέξοδα καὶ ὑπαρ-
ξιακὰ κενὰ στοὺς ἀκούοντες.

Ὁ λόγος τότε ὁ ἀνθρώπινος, ὁ φιλοσοφι-
κός, δὲν γίνεται τὸ ἔνδυμα μὲ τὸ ὅποιο περι-
βάλλεται καὶ ἐκφράζεται τὸ μυστήριον τῆς ἐν
Χριστῷ ἀποκαλύψεως, ἀλλὰ λόγος φιλόσοφος
περὶ Χριστοῦ, σαρκικὴ γνώση, χωρὶς καμία
ὁσμὴ ἀπὸ τὴν ἄνωθεν σοφία, μὲ φυσικὴ συ-

νέπεια ὅλες ἐκεῖνες τὶς παρενέργειες, πὺν
σκιαγραφεῖ καὶ περιγράφει στὰ «Ἀσκητικά»
τοῦ ἔργα ὁ Ὅσιος Ἰσαὰκ ὁ Σῦρος. «Ἡ σαρ-
κικὴ γνώση... πὺν εἶναι ἄλογη στὸν ὀρθολο-
γισμό τῆς καὶ αὐθάδης στὴν οἴηση τῆς παν-
τοδυναμίας, πὺν εἶναι γυμνὴ ἀπὸ τὴ θεία
μέριμνα..., δὲν ἔχει νὰ προσφέρει στὸν ἄνθρω-
πον παρὰ μιὰ συνεχὴ ἀνησυχία. Δὲν ἔχει νὰ
προσφέρει παρὰ τὴ λογικὴ σοφία, πὺν ται-
ριάζει στὴ διοίκηση τοῦ ἐκκοσμικευμένου κό-
σμου... Ὁ ἄνθρωπος, πὺν δουλῶνεται σ' αὐτὴ
τὴ γνώση... δουλῶνεται στὴν μικροψυχία, στὴ
λύπη, στὴν ἀπόγνωση, στὸν δαιμονικὸ φόβο...
στὸ φόβο τοῦ θανάτου, τῶν παθῶν καὶ τῶν πο-
νηρῶν θηρίων... Ὅταν ἐξαντλήσῃ τοὺς τρό-
πους τῶν μηχανημάτων τῆς, τότε μάχεται μὲ
τοὺς ἀνθρώπους...» (Ἄπαντα τὰ εὐρεθέντα
ἀσκητικά, ἔκδ. Χ. Σπανός, σελ. 256 ἔξ.).

Ἡ πικρὴ γεύση, λοιπόν, τῆς ἀπόγνωσης
κάνει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀναζητεῖ τὸν λόγο τῆς
ἐλπίδας, γιὰτὶ ἐπιβεβαιώνεται ἐν πολλοῖς καὶ
στὶς ἡμέρες μας ἡ προφητικὴ ρῆσις: «Ἴδου
ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ ἐξαπο-
στελῶ λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν, οὐ λιμὸν ἄρτων οὐδὲ
δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι τὸν λό-
γον Κυρίου» (Ἄμωσ 8,11).

Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε, ἀδελφοί μου συμπρε-
σβύτεροι, νὰ κλείσω τὸ μήνυμα τοῦτο μὲ τὶς
ὀλοθέρμες εὐχές μου γιὰ ἐπιτυχία, μὲ τὴν χά-
ρη καὶ τὸν φωτισμὸ τοῦ Κυρίου, τοῦ τόσου
ἀξιόλογου αὐτοῦ Συμποσίου, μὲ τὸ γενικὸ θέ-
μα «Ἱερουργεῖν τὸ Εὐαγγέλιον» καὶ μὲ τὴν
ἀποστολικὴ προτροπὴ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ
Ἀδελφοθέου νὰ πρυτανεῦει στὴν σκέψη καὶ
στὴν καρδιά σας, ὡς μέτρον κρίσεως τοῦ ἱε-
ροκηρυκτικοῦ σας λόγου καὶ κριτήριον δια-
κονίας τοῦ ἄμβωνός σας: «Ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία
πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστίν, ἔπειτα εἰρηνικὴ, ἐπι-
εικὴς, εὐπειθής, μεστή ἐλέους καὶ καρπῶν
ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος, καρπὸς
δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς
ποιοῦσιν εἰρήνην» (Ἰακώβ, 3,17).

Μετ' εὐχῶν ἐν Κυρίῳ
† Ὁ Ἀθηνῶν Χριστόδουλος



Θ. Εὐχαριστία: Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις διὰ τῶν Ἱ. Κανόνων

Τοῦ Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Παπαθανασίου
Δρος Νομ.-Θεολογίας, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

γ'

13. Δίδεται θεία Κοινωνία σέ ἐτοιμοθανάτους;

Βασικότερη προϋπόθεση συμμετοχῆς στή θ. Κοινωνία εἶναι ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μεταλαμβάνει πρέπει νὰ ἔχει τὶς αἰσθήσεις του. Αὐτὸ διακελεύει ὁ 83ος κανὼν τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου. «Μηδεὶς τοῖς σώμασι τῶν τελευτησάντων τῆς εὐχαριστίας μεταδιδότω. Γέγραπται γὰρ “Λάβετε, φάγετε” τὰ δὲ τῶν νεκρῶν σώματα, οὐδέ λαβεῖν δύναται, οὐδέ φαγεῖν» (Ράλλη-Ποτλῆ, *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων*, τόμ. Β', 495). Τὰ ἴδια λέγει καὶ ὁ 18ος τῆς Συνόδου τῆς Καρθαγένης (ὅπ. παρ., τόμ. Γ', σελ. 352). Συνεπῶς, θεία Κοινωνία δίδεται μόνον στοὺς ζῶντες.

Ἡ περίπτωση τῶν ἐτοιμοθανάτων ἀντιμετωπίζεται ἀπὸ τὴν ποιμαίνουσα Ἐκκλησία μὲ ἰδιαίτερη προσοχή. Σχετικὸς εἶναι ὁ 13ος κανὼν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ ὁποῖος καθορίζει τὰ ἐξῆς: «Περὶ δὲ τῶν ἐξοδούντων, ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς νόμος φυλαχθήσεται καὶ νῦν, ὥστε, εἴ τις ἐξοδεύει, τοῦ τελευταίου καὶ ἀναγκαιοτάτου ἐφοδίου μὴ ἀποστερεῖσθαι» (ὅπ. παρ., τόμ. Β', σελ. 143). Ἡ Ἐκκλησία κινουμένη ἀπὸ ἀγάπη παρέχει τῇ θ. Κοινωνίᾳ σ' αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται εἰς κίνδυνον θανάτου, ὅπως καὶ ὁ παλαιὸς κανὼν τὸ ἴδιο εἶχε ὀρίσει, δηλαδὴ ὁ βος κανὼν τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ Συνόδου, παρὰ τὴν ὑπαρξὴ μάλιστα καὶ ἐπιτιμίων, τοὺς ὁποῖους καὶ κανονίζει ἀναλόγως ἐὰν ἐπιζήσουν (ὅπ. παρ., τόμ. Γ', σελ. 34). Ὁ προαναφερθεὶς 13ος κανὼν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἶναι πολὺ κατατοπιστικὸς στὴν τελευταία του παράγραφο, στὴν ὁποία ὀρίζει τὰ ἐξῆς

καὶ μάλιστα ὑπὸ τύπον γενικῆς ἀρχῆς: «Καθόλου δέ, καὶ περὶ παντὸς οὐτινοσοῦν ἐξοδούντος, αἰτοῦντος τοῦ μετασχεῖν εὐχαριστίας, ὁ ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας μεταδιδότω τῆς προσφορᾶς». Ἀξίζει ἐν προκειμένῳ νὰ ὑπογραμμισθεῖ ἡ φράση τοῦ κανόνος «μετὰ δοκιμασίας», δηλ. ὕστερα ἀπὸ κάποια ἐξέταση. Ἡ μετάδοση τῆς θ. Κοινωνίας δίδεται σ' ἐκείνους τοὺς ἐτοιμοθανάτους οἱ ὁποῖοι ἔχουν συναίσθηση τοῦ ἱεροῦ Μυστηρίου καὶ μὲ τὴ βούλησή τους δίδουν ἔστω καὶ διὰ μικρῶν νευμάτων ἢ ἄλλων σημείων τὴν συγκατάθεσή τους (βλ. Γαβριήλ Κων/λεως, *Διάταξις ΜΓ'*, εἰς Μ. Γεδεῶν, *Κανονικαὶ Διατάξεις*, τόμ. Α', σελ. 129 καὶ π. Δημ. Τζέρπου, *Ἐφόδιον Ζωῆς*, ἐκδ. Τῆνος, Ἀθήναι 2001, σελ. 90 ἐπ.).

14. Ἐπιτρέπεται τὸ ἀντιδώρο νὰ χρησιμοποιοῦνται ὡς φαγητό;

Ὁχι, διότι ὁ ἄρτος τοῦ ἀντιδώρου δὲν εἶναι κοινὸς ἄρτος ἀπὸ τὴν στιγμή τῆς εὐλογίας κατὰ τὴν Προσκομιδὴ καὶ τῆς ὑψώσεώς του κατὰ τὸ «Ἄξιόν ἐστιν...». Εἶναι ἓνας εὐλογημένος ἄρτος ὁ ὁποῖος προσφέρεται «ἀντὶ τοῦ μεγάλου ἐκείνου Δώρου τῆς φρικτῆς Κοινωνίας». Ὡραιότατα μάλιστα στὴν ἐρμηνεία του στὸν 2ο κανόνα τῆς Συνόδου τῆς Ἀντιοχείας ὁ Βαλσαμῶν γράφει ὅτι διανέμεται τὸ ἀντιδώρον, «ὥστε πᾶσαν ἀνάγκην ἔχειν καὶ αὐτοὺς τοὺς μὴ δυναμένους μεταλαμβάνειν τῶν ἁγίων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων, προσκαρτερεῖν μέχρι τέλους τῆς θείας ἱεροτελεστίας, καὶ ἐκ χειρὸς ἱερατικῆς λαμβάνειν αὐτὸ εἰς ἁγιασμόν» (Ράλλη-Ποτλῆ, *Σύντα-*

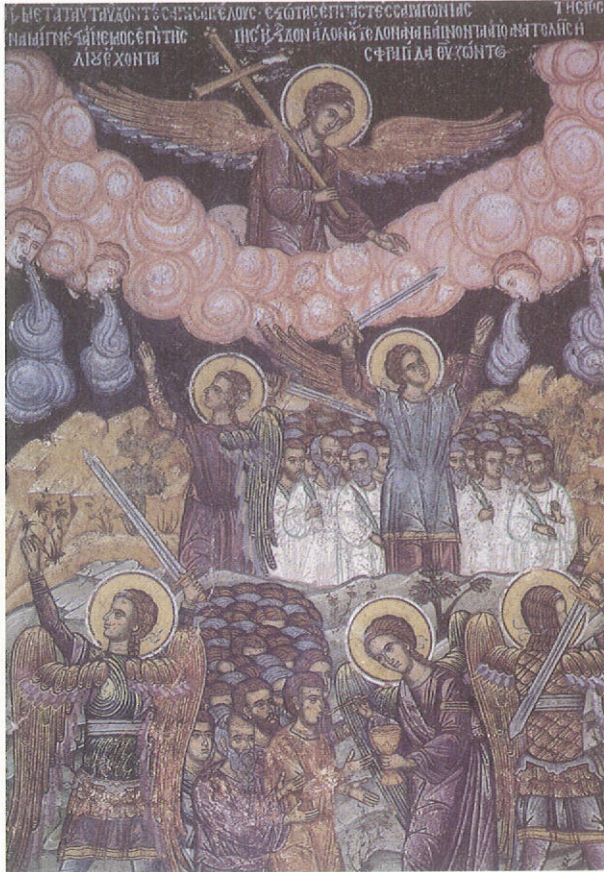
γμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, τόμ. Γ', σελ. 128). Ὁ ἅγ. Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης γράφει ὅτι «ἐπειδὴ δὲ ὅλοι δὲν εἶναι ἐτοιμασμένοι διὰ νὰ μεταλάβουν, διὰ τοῦτο, ὡς φαίνεται ἐπενοήθη τὸ ἀντίδωρον, ἵνα καὶ οἱ μὴ μεταλαμβάνοντες τῶν Μυστηρίων λάβωσιν αὐτὸ παρὰ τοῦ Ἱερέως πρὸς ἀγιασμόν· ἡγιασμένοι γὰρ ἄρτος ἐστὶ τὸ ἀντίδωρον καὶ διὰ τί ἐπροσφέρθη πρὸς τὸν Θεόν...» (Πηδάλιον, ἐκδ. Ἀστήρ, Ἀθῆναι 1982, σελ. 408).

Σὲ συγκεκριμένη ἐρώτηση (ὑπ' ἀριθμ. Ε') μοναχῶν πρὸς τὴν Σύνοδον τῆς Κων/λεως (11ος αἰώνας), «ἂν πρέπη ἀδιαφόρως καὶ ὡς θέλει νὰ τρώγη ὁ Ἱερεὺς τὰ προσφερόμενα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, προσφορᾶς δηλ. καὶ νάματα καὶ ἂν πρέπη νὰ τρώγη ταῦτα ὡσὰν τὸν κοινὸν ἄρτον καὶ τί πρέπει νὰ κάμνη ὅταν αἱ τοιαῦτα προσφοραὶ καὶ τὰ νάματα συναχθοῦν πολλά;», ἡ Σύνοδος διὰ τοῦ Πατριάρχου Νικολάου ἔδωσε τὴν ἀκόλουθη Ἀπόκρισιν:

«Τὰ κομμάτια ὅπου μένουν ἀπὸ τὴν ὑψωθείσαν προσφορὰν δὲν πρέπει νὰ τρώγονται εἰς ἄλλον τόπον, πᾶρεξ εἰς μόνην τὴν Ἐκκλησίαν, ἕως ὅπου νὰ ἐξοδευθοῦν ὅλα, ὅσα καὶ ἂν εἶναι. Τὰ δὲ κομμάτια ὅπου μένουν ἀπὸ τὰς ἄλλας προσφορὰς ὅπου δὲν ὑψώθησαν, πρέπει νὰ τρώγονται καὶ ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, ὄχι ὁμως μαζί με γάλα καὶ τυρὶ καὶ ὀψάρια θετέον, ὡσὰν ὁ κοινὸς ἄρτος, ἀλλὰ μοναχὰ χωρὶς ἄλλο φαγητόν» (Πηδάλιον, σελ. 734).

Κάνει βεβαίως ἐδῶ μία διάκριση ὁ Πα-

τριάρχης Νικόλαος καὶ διαχωρίζει τὰ περισσεύματα κλάσματα ἀπὸ τὴν δηλωθεῖσα προσφορὰ ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξάγεται ὁ Ἄμνος καὶ ἀπὸ τὰ κλάσματα ἐκ τῶν ἄλλων προσφορῶν. Θεωρεῖ δὲ ὡς ἀντίδωρο ἐκεῖνα τὰ κλάσματα ἐκ τῆς προσφορᾶς ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξῆλθε ὁ Ἄμνος.



Σκηνὴ ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψη.

Ἐξάλλου, ὁ 8ος κανὼν τοῦ ἁγ. Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας ὀρίζει ὅτι: «Τὰ προσφερόμενα εἰς λόγον θυσίας, μετὰ τὰ ἀναλισκόμενα εἰς τὴν τῶν Μυστηρίων χρείαν, οἱ Κληρικοὶ διανεμέσθωσαν καὶ μήτε κατηχούμενος ἐκ τούτων ἐσθιέτω ἢ πινέτω, ἀλλὰ μᾶλλον οἱ Κληρικοὶ καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς πιστοὶ ἀδελφοί» (Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, τόμ. Δ', σελ. 348).

Ἄλλως, ἐὰν ἡ προσφορὰ δὲν εἶναι εὐλογημένη, δηλαδὴ δὲν χρησιμοποιοῦντο κατὰ τὴν Προσκομιδῆ, μπορεῖ νὰ χρησι-

μοποιηθεῖ καὶ ὡς κοινὸς ἄρτος.

15. Ἐπιτρέπεται ἡ αἰμοδοσία μετὰ τὴν θ. Κοινωνία;

Ἡ ἀπάντησις στὸ παραπάνω ἐρώτημα κρύπτεται σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν πρόσκληση-προτροπὴ τοῦ ἱερέως πρὸ τῆς θ. Κοινωνίας. «Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε». Ἰδιαίτερα ἡ δευτέρη προϋπόθεσις, «μετὰ πίστεως προσέλθετε», δηλώνει τὴν ὄλην περὶ τοῦ ἀρρήτου Μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας δογματικὴ διδασκαλία

τῆς Ἐκκλησίας μας. Κοινωνοῦμε αὐτὸ τὸ Πανάχραντον Σῶμα καὶ τὸ Τίμιον Αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρ' ὅτι οἱ αἰσθήσεις μᾶς δίνουν τὴν πληροφορία ὅτι κοινωνοῦμεν ἄρτον καὶ οἶνον. Τὸ μέγιστο θαῦμα τῆς μεταβολῆς τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἰς Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ ὑπερβαίνει ὄντως τὴν ἀνθρώπινη διάνοια καὶ κατάληψη. Ἔτσι οἱ κοινωνοῦντες πιστοὶ καθίστανται «σύναιμοι καὶ σύσσωμοι τῷ Χριστῷ». Εἶναι ὑλικά μὲν τὰ προσφερόμενα εἶδη τῆς Εὐχαριστίας ἀλλὰ εἶναι θεανθρωπίνη ἢ παρουσία τοῦ Κυρίου. Ἡ προσέγγιση τοῦ ὑπερφυοῦς τούτου Μυστηρίου βρίσκεται στους λόγους τοῦ Ἰδίου τοῦ Χριστοῦ στὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, ὅταν ὁμιλεῖ διὰ τὸν Ἐαυτὸν Του ὡς «τοῦ ἄρτου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τοῦ ἀληθινοῦ» (6, 58) καὶ ἀκόμη ὅτι «τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν, ἢ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδὲν· τὰ ρήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωὴ ἐστίν» (στίχ. 63). Οὐράνιος, λοιπόν, πνευματικὴ τροφή, γιὰ τὴν ὁποία οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μίλησαν πολὺ χαρακτηριστικά: Ὁ ἅγ. Κύριλλος Ἱεροσολύμων γράφει: «Ὁ φαινόμενος ἄρτος οὐκ ἄρτος ἐστίν, εἰ καὶ τοιοῦτός ἐστι τῆ γεύσει, ἀλλὰ σῶμα Χριστοῦ καὶ ὁ φαινόμενος οἶνος οὐκ οἶνός ἐστιν, εἰ καὶ γεῦσις τοῦτο βούλεται, ἀλλὰ αἷμα Χριστοῦ» καὶ «ὁ δὲ ἄρτος οὗτος ὁ ἅγιος ἐπιούσιός ἐστιν, ἀντὶ τοῦ ἐπὶ τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς κατατασσόμενος. Οὗτος ὁ ἄρτος οὐκ εἰς κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται, ἀλλ' εἰς πᾶσάν σου τὴν σύστασιν ἀναδίδοντας εἰς ὠφέλειαν ψυχῆς τε καὶ σώματος» (Μυστ. Κατ. Δ', § θ' καὶ Ε' § ιε'). Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος ἐπίσης: «Μὴ ὅτι ὁ ἄρτος ἐστὶν ἴδης, μηδ' ὅτι οἶνός ἐστι νομίσης· οὐ γὰρ ὡς αἱ λοιπαὶ βρώσεις εἰς ἀφεδρῶνα χωρεῖ, ἄπαγε! μὴ τοῦτο νόει, ἀλλὰ ὥσπερ κηρὸς πυρὶ προσομιλήσας οὐδὲν ἀπουσιάζει, οὐδὲν περισσεύει, οὕτω καὶ ὧδε νόμιζε συναναλίσκεσθαι τὰ μυστήρια τῆ τοῦ σώματος οὐσίᾳ. Διὸ καὶ προσερχόμενοι, μὴ ὡς ἐξ ἀνθρώπου νομίσητε μεταλαμβάνειν τοῦ θείου σώματος, ἀλλ' ὡς ἐξ αὐτῶν τῶν Σεραφεῖμ τῆ λαβίδι τοῦ πυρός, ἦν περ Ἡσαΐας εἶδε, τοῦ θείου σώματος

μεταλαμβάνειν νομίζετε, καὶ ὡς τῆς θείας καὶ ἀχράντου πλευρᾶς ἐφαπτόμενοι τοῖς χείλεσιν, οὕτω τοῦ σωτηρίου αἵματος μεταλάβωμεν» (Περὶ μετανοίας, ΕΠΕ 30, Θ', 314).

Καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός:

«Σῶμά ἐστιν ἀληθῶς ἠνωμένον θεότητι, τὸ ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου σῶμα, οὐχ ὅτι αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ ἀναληφθὲν ἐξ οὐρανῶν κατέρχεται, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταποιεῖται εἰς σῶμα καὶ αἷμα Θεοῦ. Εἰ δὲ τὸν τρόπον ἐπιζητεῖς, πῶς γίνεται, ἀρκεῖ σοι ἀκοῦσαι, ὅτι διὰ Πνεύματος Ἁγίου...

Σῶμά ἐστι καὶ αἷμα Χριστοῦ εἰς σύστασιν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς τε καὶ σώματος χωροῦν, οὐ δαπανώμενον, οὐ φθειρόμενον, οὐκ εἰς ἀφεδρῶνα χωροῦν – μὴ γένοιτο –, ἀλλ' εἰς τὴν ἡμῶν οὐσίαν τε καὶ συντήρησιν, βλάβης παντοδαποῦς ἀμυντήριον, ρύπου παντός καθαρθήριον» (Ἐκδοσις Ἀκριβῆς τῆς Ὁρθόδοξου Πίστεως, ἐκδ. Πουρναρᾶ, Θεσ/κη 1976, σελ. 368 ἐπ.). Καὶ καταλήγει ὁ ἱερὸς πατήρ: «Κοινωνία λέγεται τε καὶ ἔστιν ἀληθῶς διὰ τὸ κοινωνεῖν ἡμᾶς δι' αὐτῆς τῷ Χριστῷ καὶ μετέχειν αὐτοῦ τῆς σαρκὸς τε καὶ τῆς θεότητος, κοινωνεῖν δὲ καὶ ἐνοῦσθαι καὶ ἀλλήλοις δι' αὐτῆς· ἐπεὶ γὰρ ἐξ ἑνὸς ἄρτου μεταλαμβάνομεν, οἱ πάντες ἐν σῶμα Χριστοῦ καὶ ἐν αἷμα καὶ ἀλλήλων μέλη γινόμεθα σύσσωμοι Χριστοῦ χρηματίζοντες» (ὄπ. παρ., σελ. 374).

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἀγιογραφικῶν καὶ πατερικῶν θέσεων τὸ τεθὲν ἐρώτημα μποροῦμε νὰ ἰσχυρισθούμε ὅτι εἶναι ἐρώτημα σχολαστικό.

Ἡ αἰμοδοσία ὡς πράξη ἐκούσιας προσφορᾶς μιᾶς ποσότητος ἀπὸ τὸ αἷμα μας, γιὰ νὰ σωθεῖ κάποιος ἀσθενὴς πού κινδυνεύει, εἶναι ὄντως πράξη ἀληθινῆς ἀγάπης καὶ ἱερὸ καθήκον. Δὲν ὑπάρχει συνεπῶς βεβήλωση ἢ ἀνευλάβεια, ὅταν προσέρχεται ἐκεῖνος πού ἔχει κοινωνήσει στὴν εὐλογημένη πράξη τῆς αἰμοδοσίας χάριν τῶν συνανθρώπων του. Ἄς μὴν δὲ ὑπεισερχόμεθα περιέργως καὶ χωρὶς πίστη στὸ ἱερότατο Μυστήριον τῆς θ. Κοινωνίας. Ἄς ἀφήνουμε τὸ Θεὸ νὰ ξέρει Ἐκεῖνος τί γίνεται μὲ τὴν αἰμοδοσία μετὰ τῆ θ. Κοινωνία.



Ἡ ἐπανεπικοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μετὸν Θεὸ κατὰ τὸν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας

Τοῦ Στυλιανοῦ Παπαδοπούλου,
Ὁμ. Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

Τὴν ἀνελικτική πορεία τῆς θείας οἰκονομίας βιώνει στὸ σύνολό της ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καὶ γι' αὐτὸ κινεῖται μὲ ἀσφάλεια σὲ ὅλες τὶς φάσεις καὶ τὶς δυσνόητες πλευρές της. Τὰ προφητικά δεδομένα τῆς ΠΔ ὑποσημαίνουν καὶ ὑποδεικνύουν τὰ γεγονότα τῆς ΚΔ καὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἐκκλησίας. Ὅμοίως τὰ τῆς ΚΔ καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐρμηνεύουν μὲ σαφήνεια τὰ τῆς ΠΔ. Ἔτσι, ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου καὶ μάλιστα ἡ προπρωτική του κατάσταση κατανοοῦνται μόνο μὲ τὸ σωτηριῶδες ἀνακεφαλαιωτικὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ, δηλαδή μὲ τὴν Χριστολογία.

Τοῦτο εἶναι αὐτονόητο, ἀφοῦ δὲν γνωρίζουμε τὴν ἀκριβῆ κατάσταση τῶν πρωτοπλάστων (πέρα τῶν τελείως γενικῶν ἀναφορῶν τοῦ βιβλίου τῆς *Γενέσεως*), ἀλλὰ γνωρίζουμε, ὅσο εἶναι δυνατό, τὴν κατάσταση τοῦ Χριστοῦ ὡς θεανθρώπου. Ἡ ἀνθρωπότητα δηλαδή τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἀνθρώπινη φύση του, γίνεται μέτρο καὶ γνώμονας, μέσῳ τοῦ ὁποῖου ὁ Κύριλλος προσπαθεῖ νὰ γνωρίσει καὶ νὰ παρουσιάσει τὴν κατάσταση τῶν πρωτοπλάστων πρὶν ἀπὸ τὴν πτώση τους, πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπομάκρυνσή τους ἀπὸ τὸν δημιουργό τους.

Τὸ κατ' εἰκόνα καὶ τὰ χαρίσματα

Οἱ βιβλικές ρήσεις «ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτὸν» (*Γεν. 1,27*) «καὶ ἐνεφύσησεν (= ὁ Θεὸς) εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς» (*Γεν. 2,7*) καταβάλλεται προσπάθεια νὰ κατανοηθοῦν πέρα ἀπὸ τὴν ἀνθρωπομορφία τους. Ἰδιαίτερα ἡ «εἰκόνα» καὶ ἡ «πνοὴ ζωῆς», πού ὁ Θεὸς ἐμφύσησε στὸ πρόσωπο τοῦ ἀνθρώπου, συνδέεται μὲ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, πού ἐμβάλλεται στὸν ἄνθρωπο καὶ ἀποτελεῖ τὴν «σφραγίδα» καὶ

τοὺς «χαρακτῆρας» τῆς «τελείας φύσεως» τοῦ δημιουργοῦ, ἀφοῦ τὸ «ἐμφύσημα» ὡς ἐνέργεια «προῆλθεν» «ἐκ τῆς θείας οὐσίας».

Μὲ τὸ ἅγιον Πνεῦμα πού ἐνοίκησε στὸν ἄνθρωπο, ὁ δημιουργὸς Θεὸς παρέχει τὴν θεία του εἰκόνα, τὴν ζωὴ, τὸ λογικὸ, τὴν ἀνθρώπινη λαμπρότητα, τὴν δύναμη γιὰ τὴν ἀρετὴ καὶ γενικὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ «ἀρχέτυπον κάλλος», τὸν Θεό.

Παρατηροῦμε ὅτι ὁ Κύριλλος, ἀκολουθώντας τὴν παλαιότερη παράδοση, ἰδιαίτερα τὴν ἀλεξανδρινή, χρησιμοποιοῖ τοὺς ὅρους *θεία φύσις* καὶ *θεία οὐσία* ὡς ταυτόσημους μὲ τὸ θεῖο εἶναι, δηλ. τὴν θεία ὑπόσταση. Καὶ ἐνῶ τὸ «ἐμφύσημα» προῆλθε ἀπὸ τὴν θεία φύση, ἡ ἐνοίκηση τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι αὐτὴ πού παρέχει τὴν θεία εἰκόνα καὶ τὴν θεία χάρη. Εἰκόνα τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὄχι ἐπειδὴ ἔχει θεία οὐσία, ἀλλὰ διότι ἔχει «χαρακτῆρας» τοῦ προτύπου του. Ἐπομένως, ἡ χρῆση τῶν ὄρων *οὐσία* καὶ *φύσις* δὲν προϋποθέτουν καὶ μετάδοση θείας οὐσίας στὸν ἄνθρωπο.

«Κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ ἐπὶ πάντας ὄντος Θεοῦ πεποιῆσθαι ἡ θεία μαρτύρεται γραφή... Ὅτι δὲ διὰ τοῦ Πνεύματος εἰς εἰκόνα τὴν θείαν κατεσφραγίζετο πάλιν ὁ αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξεν εἰπὼν: "Καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς". Ὁμοῦ γὰρ ζωὴν ἐνετίθει τὸ Πνεῦμα τῷ πλάσματι καὶ τοὺς ἐαυτοῦ χαρακτῆρας θεοπρεπῶς ἐνεσήμαεν. Οὕτω τὸ ἐπὶ γῆς λογικὸν ἐξαρτίσας ζῶον ὁ ἀριστοτέχνης Θεός...»¹.

Τὸ ἅγιον Πνεῦμα συνιστᾷ, τρόπον τινά, τὴν σφραγίδα τῆς θείας φύσεως στὸν ἄνθρωπο. Πιὸ συγκεκριμένα, ἡ σφραγίδα αὐτὴ εἶναι «ἡ πνοὴ ζωῆς», αὐτὴ πού διέπλασε τὸν ἄνθρωπο εἰκόνα τοῦ ἀρχετύπου κάλλους. Ἔτσι ἔχουμε τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος «δου-

νάμει τοῦ Πνεύματος» μπορεί νὰ πραγματώσει κάθε εἶδος ἀρετή.

«...οὐκ ἄν, οἶμαι, τίς εὐφρονῶν τὸ ἐκ τῆς θείας οὐσίας προελθὼν ἐμφύσημα ψυχὴν οἶοιτο γενέσθαι τῷ ζῶντι, ψυχωθέντι δὲ μᾶλλον καὶ πρὸς ιδιότητα τῆς τελείας φύσεως δι' ἀμφοῖν ἀφιγμένω, ψυχῆς δὴ λέγω καὶ σώματος, καθάπερ τινὰ σφραγίδα τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἐνέπηξεν ὁ δημιουργὸς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τοῦτ' ἔστι, τὴν πνοὴν τῆς ζωῆς, δι' ἧς πρὸς τὸ ἀρχέτυπον διεπλάττετο κάλλος, ἀπετελεῖτο δὲ εἰκόνα τοῦ κτίσαντος, πρὸς πᾶσαν ιδέαν ἀρετῆς δυνάμει τοῦ ἐνοικισθέντος αὐτῷ διακρατούμενος Πνεύματος»².

Ἡ πτώση: ἀπουσία τῆς θείας χάριτος καὶ ἀμαύρωση τῆς θείας εἰκόνας

Παρὰ τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν χαρισματικὴν κατάστασιν τῶν πρωτοπλάστων, ἡ φύσιν τους ὑπῆρξε τρεπτὴ. Μποροῦσε νὰ μείνει χαρισματικὴ ἀλλὰ καὶ νὰ χάσει τὴν χαρισματικότητα. Ἡ τρεπτότητα τῆς ἀνθρώπινης φύσεως προϋποθέτει δύο θεμελιώδη δεδομένα. Πρῶτον, ἡ «πνοὴ ζωῆς», ἡ ψυχὴ, ποὺ ὁ Θεὸς ἐμφύσησε στὸν ἄνθρωπο, δὲν ἀποτελεῖ καθαυτὸ φύσιν τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἡ θεία φύσιν εἶναι ἄκτιστη καὶ ἄτρεπτη. Πρόκειται μόνο γιὰ χάρισμα, θεία χάρις. Δεύτερον, ὁ ἄνθρωπος δημιουργήθηκε «αὐτοπροαίρετος», εἶχε τὴν δυνατότητα ἐπιλογῆς («αἵρεσιν»)³ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Ὁ Θεὸς τοῦ ἐμπιστεύθηκε τὰ ἥνια τοῦ ἑαυτοῦ του, τῶν διαθέσεών του, ἦταν «κύριος» νὰ αὐτοδιατεθεῖ⁴.

Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε ἀρνητικὸ. Ὁ ἄνθρωπος ἐπέλεξε τὸ κακό, ἐξέπεσε ἀπὸ τὴν χαρισματικὴν κατάστασιν. Ἀφοῦ καταφρόνησε τὸν Θεὸ⁵ καὶ δὲν ἐκτίμησε τὸ ἅγιον Πνεῦμα, αὐτὸ πλέον δὲν ἐνεργοῦσε στὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, στὸν ἄνθρωπο.

«Τρεπτῆς ὑπάρχων φύσεως ὁ προπάτωρ Ἀδὰμ καὶ πεφυκῶς ἔσθ' ὅτε ποτὲ μὲν τὴν δικαιοσύνην ἀγαπᾶν καὶ μισεῖν τὴν ἀδικίαν, ποτὲ δὲ πάλιν εἰς τὴν ἐναντίαν ἕξιν μεταπηδᾶν καὶ ἀγαπᾶν μὲν τὴν ἀδικίαν μισεῖν δὲ τὴν δικαιοσύνην... παρηνέχθη παρὰ τοῦ διαβόλου»⁶.

Ὦντας τρεπτὸς καὶ «αὐτοπροαίρετος» ὁ ἄνθρωπος παρασύρθηκε ἀπὸ τὸν Σατανᾶ, παραδόθηκε στὴν ἀμαρτία καὶ τὴν ἡδονή. Σχηματικά, δηλαδή, ἐπανῆλθε στὴν γῆ, ἀπὸ τὴν ὁποία πλάσθηκε τὸ σῶμα του. Ἄρα ἐνδιαφέρεται πλέον μόνο γιὰ ὅ,τι ἔχει σχέση μὲ τὴν ὕλη καὶ τὰ ὑλικά. Θεολογικά, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ, ἀμαυρώθηκε «ἡ πρὸς Θεὸν ὁμοίωσις», ἐνῶ σκοτεινίασαν οἱ χαρακτηριστῆρες τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο καὶ δὲν εἶχαν πλέον λαμπρότητα καὶ εὐκρίνεια. Ἡ κατάστασις αὐτὴ ἐπιτάθηκε σὲ ὅλο, τὸ συνεχῶς αὐξανόμενο, γένος τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ πάντα ὑπῆρχε, ὑπέφερε ἀπὸ τὴν ἀμαρτία καὶ τὴν ἀπουσία τῆς θείας χάριτος καὶ περιέπεσε σὲ τόσο γενικὴ ἀμαρτωλότητα καὶ ἀλογία, ὥστε ἀγνοοῦσε τελείως τὸν δημιουργὸ του. Ἡ ἀνθρώπινη φύσιν ἔχασε τὴν «ἀρχαία» τῆς κατάστασις:

«...ἀπεγυμνοῦτο μὲν χάριτος τῆς ἀρχαίας ἡ φύσις· ἀπανίσταται δὲ τὸ Πνεῦμα παντελῶς καὶ πίπτει πρὸς τὴν ἐσχάτην ἀλογίαν ὁ λογικός, καὶ αὐτὸν ἀγνοήσας τὸν κτίσαντα»⁷.

Ἡ ἀπουσία τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο συνεπάγεται ὄχι μόνο τὴν ἐμφάνισιν ἀλλὰ καὶ τὴν συνεχῆ αὐξήσιν τοῦ κακοῦ. Ἡ ἀμαρτία κυριαρχεῖ καὶ ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου γίνεται ὄλο καὶ χειρότερη, ἀφοῦ εἶναι γυμνὴ θεία χάρις. Ἡ κατάστασις αὐτὴ, ἡ μακρὰν τοῦ Θεοῦ ζωὴ, ὀφείλεται στὸν Σατανᾶ, τὸν ἄρχοντα τοῦ κόσμου, ὅπως ὁ Χριστὸς ὀνόμασε τὸν Διάβολο. Τοῦτον ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ τὸν καταπολεμήσει μόνος του, μολονότι ὁ νοῦς του διψαεῖ τὴν ἐλευθερία ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία του στὸν νόμο τῆς ἀμαρτίας καὶ θέλει νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴν διαβλητὴν πράξι. Ὁ νόμος τῆς ἀμαρτίας ἔγινε στὸν ἄνθρωπο κάτι σὰν «ἐμφυτον κίνημα»⁹. Ἡ λέξις «κίνημα» δηλώνει ὅτι μὲ τὴν πτώσιν δὲν ἀλλάξε ὀλοσχερῶς καὶ ριζικὰ-ὄντολογικὰ ἡ φύσιν τοῦ ἀνθρώπου.

(συνεχίζεται)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. PG 73, 204 D-205 A. 2. PG 74, 277 CD. 3. PG 73, 205 C. 4. PG 73, 205 C. 5. PG 73, 205 A. 6. PG 75, 336 B. 7. PG 74, 277D. 8. PG 73, 205 AB. 9. PG 74, 813 CD.

Ἵρθόδοξη Θεολογία καὶ Οἰκολογία*

Τοῦ Μάριου Μπέγζου, Καθηγητοῦ τοῦ Παν. Ἀθηνῶν

Ἐν χρειάζοταν νὰ ἀπαριθμήσουμε τὰ πολλὰ προβλήματα τοῦ καιροῦ μας καὶ νὰ τὰ ἱεραρχήσουμε, ἔνα εἶναι βέβαιο, ὅτι δηλαδὴ θὰ τοποθετούσαμε τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα στὴν πρώτη θέση. Πρόκειται γιὰ τὸ Νο 1 ζήτημα ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ πάρα πολὺ σοβαρά, ἐπειδὴ εἶναι ζήτημα ζωῆς καὶ θανάτου κυριολεκτικά.

Τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα ἔχει μιὰν ἀφορμὴ καὶ μιὰν αἰτία. Ἡ ἀφετηρία του βρίσκεται στὴν τεχνική, ἀλλὰ ἡ αἰτία του ἐντοπίζεται στὴν ἠθική. Πρόκειται γιὰ μιὰ συγκεκριμένη στάση τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι στὴν φύση, ποὺ προξενεῖ τὴν περιβαλλοντικὴ ἀνισορροπία. Ἐν δὲν ἀντιμετωπίσουμε τὴν οἰκολογία θεολογικά, δὲ θὰ καταφέρουμε τίποτε.

Πρώτη ἀφορμὴ περιβαλλοντικῆς καταστροφῆς εἶναι ἡ λεγομένη Βιομηχανικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 19ου αἰῶνα στὶς προηγμένες χώρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ Βόρειας Ἀμερικῆς. Ἡ ἐκβιομηχάνιση ἀπαίτησε τεράστιες ποσότητες ἐνέργειας ποὺ ἀντλήθηκαν ἀπὸ τὸ γαιάνθρακα (κάρβουνο) καὶ τὸ πετρέλαιο. Ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ σταδιακὴ ἐξάντληση τῶν ἐνεργειακῶν ἀποθεμάτων τῆς ὑφελίου ποὺ παρατηρεῖται ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 20οῦ αἰῶνα. Παράλληλα καὶ ἐξαιτίας τῆς ἐντατικῆς ἐκβιομηχάνισης μολύνθηκε τὸ φυσικὸ περιβάλλον ἀνεπανόρθωτα, γιὰ πρώτη φορὰ σὲ ἕκταση πρωτοφανῆ γιὰ ὁλόκληρη τὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπινου γένους.

Ἡ εἰρηνικὴ χρῆση τῆς πυρηνικῆς ἐνέργειας ἀπὸ τὴ δεκαετία τοῦ 1970 ὄξυνε τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα. Τὰ ἐργοστάσια παραγωγῆς πυρηνικῆς ἐνέργειας μολύνουν τὸ φυσικὸ περιβάλλον μὲ τὰ ραδιενεργὰ ἀπόβλητα καὶ τὰ ἀτυχήματα μὲ τὴν ἀνεξέλεγκτη διαρροὴ ραδιενέργειας εἶναι ὄχι ἀπλῶς μιὰ κάποια πιθανότητα,

ἀλλὰ μιὰ ὑπερβέβαιη πραγματικότητα, ὅπως ἀποδείχθηκε μὲ σωρεία τέτοιων ὀδυνηρῶν περιστατικῶν, ποὺ δὲν μπόρεσαν νὰ ἀποκρυβοῦν ἀπὸ τὴ δημοσιότητα, ἀπὸ τὸ ἀμερικανικὸ Χάρισμπτουργκ (1979) μέχρι τὸ σοβιετικὸ Τσερνομπίλ (1986). Δεκάδες νεκροὶ κι ἑκατοντάδες καρκινοπαθεῖς, δηλαδὴ ἐτοιμοθάνατοι καὶ μελλοθάνατοι συνάνθρωποὶ μας, ποὺ εἶχαν τὴν ἀτυχία νὰ κατοικοῦν ἢ νὰ ἐργάζονται σὲ πυρηνικὰ ἐργοστάσια, ἦταν ὁ τραγικὸς ἀπολογισμὸς.

Σχετικὰ νωρὶς ἀντέδρασε ἡ εὐαίσθησις δυτικοευρωπαίων, ποὺ ὕψωσαν δυνατὴ φωνὴ διαμαρτυρίας. Ἔτσι σχηματίσθηκαν οἱ πρώτες οἰκολογικὲς ὀργανώσεις πολιτῶν (ἀπὸ τὴ «Λέσχη τῆς Ρώμης» μέχρι τὴν πασίγνωστη «Greenpeace» ἢ τὸ WWF «Διεθνὲς Ταμεῖο γιὰ τὴ Φύση»), δραστηριοποιήθηκαν προσωπικότητες διεθνοῦς κύρους, συγκροτήθηκαν πολιτικὰ κόμματα καὶ σημειώθηκαν δυναμικὲς παρεμβάσεις γιὰ τὴν ἀποτροπὴ οἰκολογικῶν καταστροφῶν ἢ τὴ λήψη συγκεκριμένων μέτρων προστασίας σὲ ἄμεσα ἐπαπειλούμενες περιοχὲς τοῦ πλανήτη μας. Ἡ Ἐκκλησία πρωτοστάτησε στὴν οἰκολογικὴ εὐαίσθητοποίηση μὲ πολλοὺς τρόπους τόσο σὲ παγχριστιανικὸ ἐπίπεδο μὲ τὸ «Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν» στὴ Γενεύη ὅσο καὶ σὲ διορθόδοξο κλίμα μὲ πρωτοβουλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὸ ὁποῖο καθιέρωσε τὴν 1η Σεπτεμβρίου ποὺ ἀρχίζει τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔτος ὡς Ἡμέρα Προστασίας τοῦ Περιβάλλοντος.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς οἰκολογικῆς συνειδητοποίησης εἶναι πάρα πολὺ ἐνθαρρυντικά γιὰ τὸ μέλλον. Ἡ βιομηχανία πῆρε μέτρα προστασίας τοῦ περιβάλλοντος (ἀντιρρυπαντικὰ φίλτρα, ἀνακύκλωση, οἰκολογικὴ διαφήμιση). Ἡ πολιτεία θέσπισε σειρὰ νομοθετημάτων

* Εἰσήγηση σὲ Διεπιστημονικὸ Συμπόσιο τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν γιὰ τὴν Ἡμέρα τοῦ Περιβάλλοντος, 5 Ἰουνίου 2003.

οικολογικής νοοτροπίας. Τὰ κόμματα καὶ τὰ δημόσια ἰδρύματα τοποθετήθηκαν ὑπὲρ τῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος, οἱ ἰδιῶτες συσσωματώθηκαν σὲ ἐνώσεις οικολογικῆς πρωτοβουλίας, ἡ παιδεία καὶ τὰ Μ.Μ.Ε. συμμετέχουν ἐνεργά.

Ἀπομένουν νὰ γίνουν πολλὰ ἀκόμα, ἀλλὰ παρόλα αὐτὰ δὲν μπορούμε νὰ μὴν ἐντυπωσιασθοῦμε ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι σὲ λιγότερο ἀπὸ μιὰ δεκαετία (1970-1980) ἡ οικολογία πέρασε ἀπὸ τὸ περιθώριο τῶν ἐναλλακτικῶν κινήματων διαμαρτυρίας στὸ ἐπίκεντρο τῆς δημόσιας ζωῆς σὲ πλανητικὸ ἐπίπεδο πιά. Αὐτὸ καταδεικνύει πόσα μπορεῖ νὰ πετύχει ὁ ἄνθρωπος, ὅταν σκεφθεῖ ὡς ἀνθρωπότητα καὶ ὄχι ὡς μεμονωμένο ἄτομο τὸν ἑαυτό του καὶ τὸ ἐγώ του. Ἀπὸ τὴν οικολογία μάθαμε πιά ὅτι ἡ ἐπιβίωση εἶναι συμβίωση: δὲν ζοῦμε μόνοι, ἀλλὰ ζοῦμε μαζί ὅλοι.

Ἡ Ἐκκλησία τοποθετεῖται ἐνώπιον τοῦ οικολογικοῦ ζητήματος μὲ θεολογικὴ ὑπευθυνότητα. Πιὸ συγκεκριμένα πρεσβεύει τὰ ἑξῆς:

1. *Τὸ οικολογικὸ πρόβλημα εἶναι ἠθικὸ ζήτημα καὶ ὄχι τεχνικὸ θέμα.* Ὅφείλεται στὴν ἐσφαλμένη στάση τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι στὴ φύση ποὺ ἐπέιγει νὰ ἀναθεωρηθεῖ στὸ φῶς τοῦ ἠθους τῆς Ἐκκλησίας.

2. *Ἡ φύση δὲν εἶναι κτήση τοῦ ἀνθρώπου, κατάκτησή του, κτῆμα καὶ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία του.* Δὲν ἐπιτρέπεται ἡ κατάχρηση τῆς φύσης, ἀλλὰ μόνο ἡ χρῆση της πρὸς ὄφελος τῆς κοινωνίας καὶ γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Ὁ χριστιανὸς λέει «Ὅχι στὴν ἐκμετάλλευση τῆς φύσης» καὶ σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο συνοδοιπορεῖ μὲ τοὺς οικολόγους ἀυθόρμητα καὶ ἔνθερμα.

3. *Ἡ φύση εἶναι ἡ κτίση τοῦ Θεοῦ, ποὺ πιστεύουμε ὡς «Πατέρα, Παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς».* Δὲν εἶναι κτήση (μὲ ἦτα), ἀλλὰ κτίση (μὲ ἰώτα), καὶ μάλιστα ὄχι τοῦ

ἀνθρώπου μὰ τοῦ Θεοῦ. Ἐμεῖς εἴμαστε διαχειριστές, οἰκονόμοι, φύλακες καὶ ἐργαζόμενοι τῆς φύσης σύμφωνα μὲ τὴ Βίβλο («ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν», Γεν. 2, 15). Ὁ ἄνθρωπος ἀπαγορεύεται νὰ ἀνακηρύξει τὸν ἑαυτό του σὲ ἰδιοκτήτη καὶ κατακτητὴ, ἀφεντικὸ, κύριο καὶ κυρίαρχο τῆς φύσης. Ὁ χριστιανὸς ἐδῶ διαφοροποιεῖται ἀπὸ μιὰ ἀκραία θρησκευτικὴ καὶ μᾶλλον θρησκόληπτη τάση κάποιων ρομαντικῶν οικολόγων ποὺ θεοποι-

οῦν τὴ φύση καταντώντας στὴ φυσιολατρία, τὸ νεοπαγανισμό καὶ τὸ νεοφασισμό.

4. *Ἡ θεία εὐχαριστία,* τὸ πιὸ θεμελιῶδες μυστήριό τῆς Ἐκκλησίας, ἐμπνέει οικολογικὸ ἠθος. Στὸ ἐπίκεντρο τῆς θείας λειτουργίας ὁ ἱερέας ἐκφωνεῖ τὴ φράση: «Τὰ Σὰ ἐκ τῶν Σῶν Σοὶ προσφέρουμεν» («Προσφέρουμε στὸ Θεὸ αὐτὰ ποὺ Τοῦ ἀνήκου»). Ὁ ἄνθρωπος εὐχαριστεῖ τὸ Θεὸ γιὰ τὰ δῶρα καὶ τὶς δωρεές Του, τὴ χάρι καὶ τὰ χαρίσματά Του, δίνοντας πάλι πίσω στὸν Κύριο ὅ,τι Ἐκεῖνος μᾶς δώρισε.

Ἔτσι μαθαίνουμε καὶ ἐμεῖς νὰ Τὸν μιμούμεθα, δηλαδὴ νὰ φερόμαστε μὲ ἀγάπη καὶ ἐλευθερία. Ὅπως ὁ Θεὸς δημιουργεῖ τὴ φύση ὡς κτίση ἀπὸ ἀγάπη (ὄχι ἀπὸ ἀνάγκη) καὶ μὲ ἐλευθερία, ἔτσι ὁ ἄνθρωπος σέβεται τὴ φύση ὡς κτίση Θεοῦ, ὅπως ἀκριβῶς σέβεται τὸν Κτίστη της.

5. *Ἡ ἀσκητικὴ παράδοση* τοῦ μοναστικοῦ κοινοβίου γιὰ 2000 χρόνια καὶ ἡ κοινοκτημοσύνη τῶν πρώτων χριστιανικῶν κοινοτήτων ἐνσαρκώνουν ἄριστα τὸ οικολογικὸ ἠθος τῆς θείας εὐχαριστίας στὴν Ἐκκλησία μέχρι σήμερα. Ἀσκητικὴ δὲ σημαίνει νὰ φύγουμε ἀπὸ τὸν κόσμο, ἀλλὰ δείχνει πῶς μπορούμε νὰ ζοῦμε μέσα στὸν κόσμο χωρὶς νὰ τὸν καταστρέφουμε ἄλλο πιά. Πῶς; Μὲ τὴν αὐτάρκεια καὶ τὴν ὀλιγάρκεια, δηλαδὴ νὰ ἀρκούμεθα στὰ λίγα, νὰ μὴν πλεονεκτοῦμε, καὶ ἔτσι θὰ ἔχουμε ἐπάρκεια ἀγαθῶν, ὥστε ἡ φύση νὰ εὐτυχεῖ μαζί μας.



Ὁ ἅγ. Μάμας σὲ πρωτότυπη ἐξεκόνιση.
Ἰ. Μονὴ Δοχειαρίου, 1568.

Ταπείνωση και Πραότης στὸν ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ*

Τοῦ Ἀρχ. Τιμοθέου Ἰ. Ἀνθη, Γραμματέως Σ. Ἐ. Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Εὐποιίας

Ἐξ ἀρετῆς σπουδαῖες, ἢ ταπείνωση, δηλαδή σεμνότης, μετριοφροσύνη, ζωὴ χωρὶς ἔπαρση¹ καὶ ἡ πραότης, δηλαδή ἡπιότης, ἡρεμία, εὐγένεια², αὐτὲς τὶς δύο ἀρετὲς μὲ πολλὴ ἀγάπη εἶχε ἀγκαλιάσει ὁ Ἅγιος στὴ ζωὴ του, δηλαδή τὶς βίωνε καὶ τὶς διδασκε, προβάλλοντας σ' ἐμᾶς τοὺς νεωτέρους τοὺς καρπούς τῶν κόπων του καὶ προκαλώντας μας νὰ τὸν μιμηθοῦμε.

Ὁ Φιλόθεος Κόκκινος, ὁ ὁποῖος συνέγραψε τὸν βίο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ, μᾶς γνωστοποιεῖ ὅτι ὁ Ἅγιος δεχόταν «τὴν ταπείνωσιν γεννητικὴν τε καὶ συνεκτικὴν ἀπάσης ἀρετῆς»³. «Ὁὐ τὴν ἀνυσίμοις εὐχερῶς τῷ βουλομένῳ ρήμασί τε καὶ σχήμασι συνισταμένην, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ θείου Πνεύματος μαρτυρουμένην, ἣν αὐτὸ κτίζει τὸ Πνεῦμα τοῖς ἐγκάτοις ἐγκαινιζόμενον»⁴.

Σὲ αὐτὴν τὴν ἀρετῇ, λοιπόν, σὰν σὲ ἀσφαλὲς περιτείχισμα τοῦ νοεροῦ παραδείσου, φύονται τὰ παντοειδῆ δένδρα τῆς ἀληθινῆς ἀρετῆς, στὸ μέσο δὲ ἀναγείρονται τὰ ἱερὰ ἀνάκτορα τῆς ἀγάπης. Στὰ πρόθυρα δὲ ἀνθίζει τὸ προοίμιο τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἢ ἀνεκκλάλητη καὶ ἀναφαίρετη χαρά.

Ἔτσι δεχόταν τὴν ἀρετῇ τῆς ταπεινώσεως ὁ ἱερὸς πατὴρ στὴ ζωὴ του καὶ μὲ πολὺ συντομία θὰ προσπαθήσουμε νὰ ἀναφέρουμε μερικὰ δείγματα τῆς πραγματικῆς ταπεινώσεώς του.

Ἀπὸ ταπείνωση δὲ δέχθηκε τὶς θέσεις ποὺ τὸν πίεζε ὁ αὐτοκράτορας νὰ ἀναλάβει, ἔχοντας κλίση πρὸς τὴν ἄσκησι. Ὁ Μέγας Βασίλειος θεωρεῖ τὴν «ταπεινοφροσύνην θησαυροφυλάκιον ἀρετῶν»⁵, ὁ δὲ ἱερὸς Χρυσόστομος «μητέρα καὶ ρίζαν καὶ τροφὸν καὶ ὑπόθεσιν καὶ σύνδεσμον τῶν ἀγαθῶν»⁶.

Ἔτσι ἀκριβῶς καὶ ὁ Ἅγιός μας, δὲν ἦταν μόνον ταπεινὸς ἀλλὰ ταπεινόφρων, εἶχε τα-

πεινὸ φρόνημα στὴν καρδιά του, ἀποκαλώντας καὶ δεχόμενος τὴν ταπεινοφροσύνη, ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἀνωτέρω ἀναφερόμενοι πατέρες, ὡς ρίζα καὶ αἰτία τῆς ἀρετῆς, τοῦ ἀγιασμοῦ ψυχῆς καὶ σώματος μαζί, διότι εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ προοίμιο ὅλης τῆς ἀρετῆς, ὅπως ἔλεγε⁷.

Μετὰ ἀπὸ πολλὰ χρόνια, ἐξ αἰτίας τῆς ταπεινώσεώς του, διηγήθηκε στὸν ἀγαπητό του μαθητὴ Δωρόθεο Βλατῆ, μετέπειτα Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης, τὴν ἐπίσκεψή ποὺ εἶχε καὶ τὸν θεῖο φωτισμὸ ποὺ ἔλαβε ἀπὸ τὸν μέγα καὶ πρῶτο θεολόγο τὸν ἅγιο Ἰωάννη, τὸν ἀπόστολο καὶ εὐαγγελιστὴ, ἀναγγέλοντας κατὰ τὴν ἐπίσκεψή του σ' αὐτόν, τὴν διηνεκὴ παρουσία τῆς Θεομήτορος στὴ ζωὴ του⁸.

Πολὺ χαρακτηριστικὸ, ἐπίσης, γεγονὸς εἶναι, ὅτι ὅταν ἐφιλοξενεῖτο στὴν Ἱ. Μονὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας, ἐγινε παράδειγμα πρὸς μίμησιν ἐξ αἰτίας τῆς ταπεινώσεώς του, ἀπὸ τοὺς πατέρες ποὺ ἐγκαταβιοῦσαν στὴν Μονή, λειτουργώντας ἢ ταπεινοφροσύνη του ὡς ἓνα κεντρὶ πρὸς κατάνυξη γιὰ τοὺς συναναστρεφόμενους αὐτόν⁹.

Μὲ ὑπερβολικὸ ζῆλο ὁ γενναῖος ἀσκητῆς ἐκυριαρχοῦσε τὰ πάντα, μὲ μεγάλη ταπείνωση, φιλοδοξώντας ἓνα μόνον, ἐνῶ ἀκόμη εὐρισκόταν μαζί μὲ τὸ σῶμα, νὰ γίνεῖ ἐκτὸς σώματος.

Ὁ Φιλόθεος Κόκκινος γράφει: «Τοῦ δὲ χρόνου καὶ τῆς ἀσκήσεως αὐτῷ προϊόντων, τὸ χρῆ καὶ λέγειν ὅσον ἐν παντὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα σπουδάζοντας ὑπέρεσχε, καὶ ὅπως εὐτελείας τε καὶ ἀπροσπαθείας τῆς ἀκροτάτης, καὶ προσέτι νηστείας καὶ ταπεινώσεως, καὶ παντοδαπῆς ἐγκρατείας, ἀναχωρήσεώς τε καὶ πένθους καὶ σιωπῆς καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν τοιούτων, παράδειγμα θαυμαστὸν τοῖς ἐγγύς τε καὶ τοῖς μακρὰν ἀνεφάνη»¹⁰.

Δηλαδή, ἐκτὸς τῆς ταπεινώσεως, ὁ ἱερὸς

* Ἐλάχιστη προσφορά στὴν ἱ. μνήμη του (14 Νοεμβρίου).

πατήρ ἀποκτοῦσε καὶ ὅλες τὶς ἄλλες ἀρετές, ξεπερνώντας πολλοὺς πρακτικοὺς ἀγίους, γενόμενος γνωστός γιὰ τὴν ἀρετὴ του καὶ στοὺς πλησίον καὶ στοὺς μακρινούς.

Οἱ θεοφόροι ἄνδρες τῆς ἐποχῆς του τὸν ἀποκαλοῦσαν θησαυρὸ καὶ ταμεῖο καὶ διαβεβαίωναν ὅτι δὲν εἶδαν κανένα μοναχὸ νὰ συναγωνίζεται τὴν ταπεινοφροσύνη του, καὶ μάλιστα ἀνάμεσα σὲ ὕψος καὶ πλῆθος θείων καὶ ἀνθρωπίνων κατορθωμάτων.

Ἄπειθυνομένος ὁ Ἅγιος πατήρ μετὰ τὸν *Λόγον* του πρὸς τὸν Βαρλαάμ τονίζει ὅτι ὅσοι δὲν εἶναι προσεκτικοί-ται καὶ ὀχυρωμένοι μετὰ τὴν ταπεινοφροσύνη καὶ ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ ἔχει σύμμικτες ἐνέργειες, ἡ πλάνη εὐρίσκει τὴν εὐκαιρία νὰ εἰσχωρήσει μέσα στὴν ψυχὴ καὶ νὰ συναμιγνύεται, παραμένοντας στὴν ψυχὴ, ὑποκρινομένη τὸ ἀγαθὸ σὲ μερικές περιστάσεις. Ὅταν δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς ἔχουν τὴν ὑπερηφάνεια, τότε ἐπειδὴ πιστεύουμε ὅτι τὰ γνωρίζουμε ὅλα, εὐκόλα ὀλισθαίνουμε σὲ πλάνη χάνοντας ἔτσι τὴν πραγματικὴ, ἀληθινὴ μας πίστη¹¹.

Ἐν συνεχείᾳ, στὸ *Α'* κεφ. τοῦ *Λόγου* του «*Περὶ Προσευχῆς καὶ Καθαρότητος Καρδίας*» ὁ Ἅγιος μᾶς διδάσκει ὅτι: «*Ὡσθ' ὁ νοῦς μέχρις ἂν τοιοῦτος ἢ εὐχόμενος, οὐδὲ τοῦ ἐλέους ἔτυχε· καθόσον δὲ τῶν λογισμῶν ἀνανεύειν δύναται, κατὰ τοσοῦτον καὶ τοῦ πένθους γίνεται· ἀναλόγως δὲ τῷ πένθει καὶ τοῦ ἐλέους τῆς παρακλήσεως μεταλαγχάνει. Κἂν τούτοις ἐγχροίσας μετὰ ταπεινώσεως καὶ παθητικὸν ἅπαν μετασκευάζει τῆς ψυχῆς*»¹².

Ἐρμηνεύοντας τὸ Κυριακὸν λόγιον, τὸν πρῶτο μακαρισμὸ, «*μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι*», ἀναφέρει στὸν *Λόγον* του πρὸς τὴν *Μοναχὴν Ξένην*, ὅτι ὁ Κύριος «*ὡς ἂν*

*ἡμᾶς διδάξῃ μακαριστὴ· εἶναι καὶ τὴν ἐν σώματι πτωχείαν καὶ παρεκτικὴν τῆς οὐρανόου βασιλείας, ἀλλ' ὅταν διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ταπεινώσιν τελείται καὶ ταύτη συνημμένη ἢ καὶ ἀπὸ ταύτης ἔχη τὴν ἀρχήν. Μακαρίσας γὰρ τοὺς πτωχοὺς τῷ πνεύματι θαυμασίως ὑπέδειξε, ποῖόν ἐστιν ὡσανεὶ ρίζα καὶ πρόξενον τῆς ἐπιφανομένης πτωχείας τοῖς ἀγίοις, δηλονότι τὸ ἐκεῖνον πνεῦμα»*¹³, τὸ ὁποῖο μετὰ ταπεινώσιν ἐπιθυμοῦμε.



Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμάς.

Ἐπομένως, ὅπως γράφει πρὸς τὴν *Μοναχὴ Ξένη*, ὅλα τὰ πάθη τῆς σαρκὸς δὲν τὰ θεραπεύει τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ κακοπάθεια τοῦ σώματος καὶ ἡ προσευχὴ ποὺ ἐνεργεῖται ἀπὸ ταπεινωμένη καρδιά, ποὺ εἶναι ἡ κατὰ τὸ πνεῦμα πτωχεία, τὴν ὁποία ἐμακάρισε ὁ Κύριος. Ἄν λοιπὸν ἐπιθυμεῖ κανεὶς νὰ ἀποκτήσει τὸν ἀγιασμό, χωρὶς τὸ ὁποῖο κανεὶς δὲν θὰ ἰδεῖ τὸν Κύριο, ἂς παραμένει στὸ κελλί του, κακοπαθώντας καὶ προσευχόμενος μετὰ ταπεινώσιν¹⁴.

Στὴν ὁμιλία του «*εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου*» ἀποκαλεῖ τὴν ταπεινώσιν «*ὑψοῦσαν ταπεινώσιν*»¹⁵. «*ὄχημα γὰρ ἐστὶν ἡ ταπεινώσιν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀναβάσεως, κατὰ τὰς νεφέλας ἐκείνας αἱ μέλλουσιν ἀνοίσειν*

πρὸς τὸν Θεὸν τοὺς ἐσομένους εἰς ἀπείρους αἰῶνας μετὰ Θεοῦ, καθάπερ ὁ ἀπόστολος προεφήτευσεν»: «*“ἀρπαγησόμεθα”, λέγων, “ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου, εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα”*»¹⁶.

Αὐτὸς ὁ ὁποῖος ζεῖ ἐν ταπεινώσει καὶ μετаноεῖ λέγοντας «*ἀναστὰς πορεύσομαι καὶ προσπεσοῦμε τῷ πατρὶ καὶ ἐρῶ· πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιον σου*»¹⁷, αὐτὸς ἀπὸ τὴν τωρινὴν του ταπεινώσιν θὰ σωθεῖ καὶ θὰ γίνῃ συμπολίτης τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖος τοῦ Θεοῦ.

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ὁποῖος πέτυχε τὰ ἀνέλπι-
στα, θὰ μείνει στὸ ἐξῆς πλησίον τοῦ Θεοῦ με-
ταπείνωση, σωφρονώντας, δικαιοπραγώντας
καὶ διατηρώντας ἀκεραία τὴν ἀνανεωμένη
ἀπὸ τὸν Θεὸ χάρη. «Κύριος γὰρ ὑπερηφάνους
ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν»¹⁸.

Οἱ δίκαιοι τῆς Δευτέρας Παρουσίας τοῦ
Κυρίου ἔχοντας τὴν ἀρετὴ τῆς ταπεινώσεως,
διότι ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι ἀνάξιοι τῶν ἐπαί-
νων, σὰν νὰ μὴν ἔπραξαν κανένα ἀγαθό,
αὐτοὶ θὰ ἀνυψωθοῦν μετὰ τὴν ταπείνωση καὶ
δικαίως θὰ εὔρουν ἀπὸ τὸν Θεὸ τὴν Χάρη.

Στὴν ὁμιλία του «εἰς τὴν Ε΄ Κυριακὴν τῶν
Νηστειῶν» μᾶς γνωρίζει ὅτι: «καλὴ νηστεία
ἐστὶ ἡ τελουμένη πρὸς μαρασμὸν τῆς ἐπιθυ-
μίας, πρὸς ταπείνωσιν ψυχῆς»¹⁹, διότι δι'
αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῆς νηστείας γινόμεθα σύμ-
φυτοι μετὰ τὸ ὁμοίωμα τοῦ θανάτου τοῦ Κυρί-
ου, κοινωνοὶ τῆς ἀναστάσεώς Του καὶ κλη-
ρονόμοι τῆς ζωῆς σ' αὐτόν, ἀφοῦ αὐτὸς «ἐτα-
πεινώθη, ἠτιμᾶσθη, ἐπειράσθη, σταυρὸν καὶ
θάνατον ἐποιείδιστον ὑπὲρ ἡμῶν ὑπέμεινε,
διὰ τοῦτο ὑπερύψωσε, πῶς ἡμᾶς σώσει καὶ
δοξάσει καὶ ἀνυψώσει μὴ τὴν ταπείνωσιν
ἐλομένους»²⁰.

Γι' αὐτὸ στὴν ΚΣΤ' Ὁμιλίαν του ὁ Ὅσιος
ἀναφωνεῖ: «Πόσον οὐρανοῦ κρείττων ὁ ἀνθρώ-
πινος νοῦς, ὃς εἰκὼν τέ ἐστι Θεοῦ καὶ Θεὸν
οἶδε καὶ μόνος τῶν ἐγκοσμίων, εἰ βούλεται γί-
νεται, συναναφέρων τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσε-
ως; Πόσον αἴσθησις ἀνθρωπίνη διενήνοχε γῆς,
ἢ μὴ μόνον μέτρων καὶ ποιοτήτων ποικίλων
ταύτης ἀντιλαμβάνεται, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν
οὐρανίων ἤψατο τῇ γνώσει σφαιρῶν»²¹.

Πολὺ χαρακτηριστικὴ καὶ σπουδαία εἶναι
ἡ διάκριση σὲ τρεῖς πτωχεῖες, στὴν ἐρμηνεία
του στὸ γνωστὸ μακαρισμὸ «μακάριοι οἱ
πτωχοὶ τῷ πνεύματι». «Τρεῖς δὲ εἰσι πτω-
χεῖαι· μία μὲν ἢ κατὰ τὸν βίον ἐκάστου καὶ
τὴν περιουσίαν, ἣτις ἐστὶν ἡ στένωσις τῶν
πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, ἢ ἐναντιώτατόν ἐστι
ὁ πλοῦτος, κατὰ τὸν εἰπόντα, “πλοῦτον καὶ
πεινῶν μὴ μοι δός”. Ἐτέρα ἐστὶ πτωχεία ἢ
κατὰ τὸ οἰκεῖον ἐκάστου σῶμα, ὅταν ὑπὸ
λιτῆς ἄγαν διαίτης καὶ ὀλιγοτροφίας ὑπάρχη
κατεσκλημένοι, κατὰ τὸν εἰπόντα, “τὰ γό-

νατὰ μου ἠσθένησαν ἀπὸ νηστείας καὶ ἡ
σάρξ μου ἠλλοιώθη δι' ἔλαιον”». «Ἐτέρα ἐστὶ
πτωχεία τὸ μετριάζον καὶ συνεσταλμένον τοῦ
φρονήματος τῆς ψυχῆς, ὅπερ ἐστὶν ἡ τοῦ καθ'
ἡμᾶς πνεύματος τῆς ψυχῆς ταπείνωσις, ἢ
ἐναντίον ἢ ὑπερηφάνια»²².

Ἡ Χαναναία, ἀναφέρει ὁ Γρηγόριος, συν-
ταπεινώνοντας τὸν ἑαυτὸ της καὶ ὁμολογών-
τας τὴν εὐτέλεια καὶ ρυπαρότητά της· κρί-
νοντας τὸν ἑαυτὸ της ἀνάξιο τῆς μεθέξεως
καὶ μεταλήψεως τοῦ ἄρτου ποῦ κατέβηκε ἀπὸ
τοὺς οὐρανοὺς, ἀλλὰ παρακαλώντας ἀπὸ
οἴκτο νὰ τῆς δοθοῦν τὰ ψυχία ποῦ πέφτουν
ἀπὸ τὸ τραπέζι τῶν συνδαιτυμόνων, ἐπέτυχε
νὰ μετᾶσχει τοῦ θείου δείπνου, ἐξ αἰτίας τῆς
μεγάλης της ταπεινώσεως.

Ὅπως συμπεραίνει, ὁ ἱερὸς πατήρ, οἱ μό-
νοι τιμιώτεροι ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα καὶ πρα-
γματικοὶ ἄνθρωποι εἶναι οἱ ταπεινοί, ὅσοι δὲ
δὲν εἶναι τέτοιοι, δὲν εἶναι ἄνθρωποι, ἢ εἶναι
χειρότεροι καὶ ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα κατὰ τὴ
γνώμη, ἀκόμη καὶ ἂν κατὰ τὴ φύση εἶναι
ἄνθρωποι.

Ἡ ὄλη του ταπείνωση καὶ τὸ ταπεινὸ του
φρόνημα προϋποθέτουν τὴν πραότητα του.
Στοὺς Αἴνους τοῦ Ὁρθρου τῆς Β΄ Κυριακῆς
τῶν Νηστειῶν, ὁ ἅγιος Γρηγόριος μαρτυ-
ρεῖται πρᾶος, καὶ ὡς πρᾶος οἰκεῖ εἰς γῆν τὴν
τῶν πραέων. Τὴν ζωὴ του τὴ διῆγε μετὰ πραό-
τητα, μιμούμενος τὴν πραότητα τοῦ Κυρίου
του, καὶ ἐπειδὴ ὁ Κύριος τὴν πραότητα ὄχι
μόνο τὴν μακάρισε, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀξίωσε τῶν
μεγαλυτέρων βραβείων, δικαίως ὁ ἱερὸς ἀνὴρ
ἀπέλαβε τοὺς κόπους τῆς ἀσκήσεώς του.

Τέλος, ἐπειδὴ καλούμαστε αὐτὲς τὶς δύο
ἀρετές, νὰ τὶς ἔχουμε στὴν ζωὴ μας, γιὰ νὰ
δεχθοῦμε τὴν χάρη τοῦ Κυρίου καὶ νὰ ἔχει
ἀντίκτυπο ἡ ζωὴ τοῦ ἁγίου μας στὸν κοινω-
νικό μας βίον, θὰ πρέπει νὰ κλείσουμε μετὰ τὴ
φωνὴ τοῦ Γρηγορίου, ὁ ὁποῖος μᾶς προτρέ-
πει γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῶν δύο αὐτῶν ἀρετῶν.

Ἐπιπλέον, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι, νὰ φέ-
ρουμε τὴ φωνὴ τῶν πατέρων στὸν σύγχρονο
κόσμο γιὰ νὰ φανερώναται ἡ διαχρονικότη-
τα τῆς διδασκαλίας των.

(συνέχεια τοῦ ἄρθρου στὴ σελ. 28)

Οἱ ἄγγελοι στὴ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας

Τοῦ Πρεσβ. Στυλιανοῦ Μαρκαντώνη, DEA Θεολογίας

Τὴν ὑπαρξὴ τῶν ἀγγέλων τὴ δεχομαστε χωρὶς νὰ μποροῦμε νὰ τὴν ἀποδείξουμε, ὅπως συμβαίνει μὲ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ. Ἄν λάβουμε ὅμως ὑπόψη τὸ πλῆθος τῶν ναῶν, τῶν μονῶν καὶ τῶν ναυδρίων ποὺ ἔχουν ἀνεγερθεῖ καὶ τιμῶνται στὸ ὄνομα τῶν ἁγίων ἀγγέλων, τὸ πλῆθος τῶν εἰκόνων τους, ποὺ γεμίζουν κυριολεκτικὰ τοὺς ναοὺς μας, καθὼς καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὕμνων ποὺ ἀναφέρονται σ' αὐτούς, βλέπουμε πόσο μεγάλη θέση κατέχει ὁ ἀγγελικὸς κόσμος στὴ ζωὴ καὶ εὐσέβεια τοῦ ὀρθόδοξου λαοῦ.

Κοιτάζοντας προσεκτικὰ τὰ κείμενα τῶν καθημερινῶν ἀκολουθιῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, θὰ παρατηρήσουμε ὅτι γίνεται πάρα πολὺ συχνὰ ἀναφορὰ στοὺς ἁγίους ἀγγέλους. Οἱ προσευχὲς ποὺ ἀπευθύνονται στοὺς ἀγγέλους δείχνουν τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ἀγάπη μας σ' αὐτούς¹.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἑορτὴ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν στὶς 8 Νοεμβρίου², ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει ἀφιερῶσει καὶ ἄλλες ἡμέρες πρὸς τιμὴν τῶν ἁγίων ἀγγέλων. Στὶς 26 Μαρτίου καὶ στὶς 13 Ἰουλίου ἐορτάζεται ἡ *Σύναξις τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ* καὶ στὶς 6 Σεπτεμβρίου πανηγυρίζουμε τὸ *ἐν Χώναις θαῦμα*³. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο προσφέρονται στοὺς πιστοὺς πολλὲς εὐκαιρίες γιὰ νὰ ζητήσουν τὴν προστασία καὶ τὶς πρεσβεῖες τῶν ἀγγέλων.

Στὴν Ἐκκλησία μας ἡ Δευτέρα κάθε ἐβδομάδας εἶναι ἀφιερωμένη στοὺς ἁγίους ἀγγέλους, εἰδικὲς δὲ ἀκολουθίες ὑπάρχουν στὴν *Παρακλητικὴ* κατὰ τοὺς ὀκτῶ ἡχούς της⁴. Σὲ ὅλες τὶς ἀκολουθίες καὶ τὶς προσευχὲς πρὸς τοὺς ἀγγέλους φαίνεται καθαρὰ ὁ βαθὺς σεβασμὸς ποὺ πάντα εἶχε ἡ Ἐκκλησία μας πρὸς αὐτούς καὶ τὸ ἔργο ποὺ ἐπιτελοῦν ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους γιὰ τὴ σωτηρία τους. Στὸ *Ὁρολόγιον τὸ Μέγα* βρίσκουμε δύο σημαντικὲς ἀκολουθίες ἀφιερωμένους στοὺς ἀγγέλους. Εἶναι ὁ «*Ἰκετήριος Κανὼν εἰς τὸν Ἀγγε-*

λον, τὸν φύλακα τῆς τοῦ ἀνθρώπου ζωῆς», καὶ ὁ «*Κανὼν εἰς τὰς ἐπουρανίους δυνάμεις καὶ εἰς πάντας τοὺς Ἁγίους*». Οἱ ὕμνοι καὶ οἱ προσευχὲς στοὺς ἀγγέλους στηρίζουν τὴν πίστη μας καὶ διαρκῶς μᾶς θυμίζουν τὴν ἄρρητη ἐνότητα μαζί τους.

Σὲ μιὰ εὐχὴ τοῦ Ἀποδείπνου λέμε: «*Τοῖ-χισον ἡμᾶς ἁγίους σου Ἀγγέλοις, ἵνα τῇ παρεβολῇ αὐτῶν φρουρούμενοι καὶ ὀδηγούμενοι, καταντήσωμεν εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως, καὶ εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀπροσίτου Σου δόξης...*»⁵. Εἶναι τὸ προστατευτικὸ μας τοῖχος οἱ ἅγιοι ἄγγελοι ποὺ μᾶς φρουροῦν καὶ μᾶς ὀδηγοῦν σὲ μιὰ ἐνότητα, ὅπου ὅλοι οἱ πιστοὶ εἴμαστε «*συμπολι-ται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ*»⁶ καὶ βέβαια συμπολίτες καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

Ἐκεῖ ὅμως ποὺ βιώνεται πραγματικὰ αὐτὴ ἡ ἐνότητα εἶναι στὴ Θεία Λειτουργία.

Πρὶν ἀπὸ τὴ Θεία

Λειτουργία, ψάλλουμε θριαμβευτικὰ τὸν ἀγγελικὸ ὕμνο, τὴ γνωστὴ σὲ ὅλους μας *Δοξολογία*, ποὺ ἀρχίζει μὲ τὰ λόγια τοῦ ὕμνου ποὺ ἔψαλαν οἱ ἄγγελοι κατὰ τὴ νύχτα τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ: «*Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῶ...*».



Ἡ Σύναξις τῶν Ἀ

Ὁλόκληρη ἡ δοξολογία εἶναι ἕνας ὕμνος στὴ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ. Στὸ κείμενο τῆς Θείας Λειτουργίας οἱ ἄγγελοι ἀναφέρονται πολλές φορές. Στὴν εὐχή τῆς μικρᾶς Εἰσόδου παρουσιάζεται ἡ Θεία Λειτουργία ὡς ὁ χῶρος ὅπου «Ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι συμμίγνυνται, ὅπου γὰρ Βασιλέως παρουσία καὶ ἡ τάξις παραγίνεται»⁷. Αὐτὸ τὸ μυστήριό τῆς ἀγγελικῆς παρουσίας καὶ συλλειτουργίας παρακαλεῖ ὁ λειτουργὸς νὰ ζήσουμε οἱ πιστοί. Νὰ τὸ ζήσουμε ὅπως τὸ ἐζήσαν οἱ ἅγιοι Πατέρες μας⁸.

Ὁ τρισάγιος ὕμνος «Ἄγιος ὁ Θεός», εἶναι τὸ ἀγγελικὸ ἄσμα ποὺ ἄκουσε ὁ προφήτης Ἡσαΐας⁹. Τὸ «ἀλληλουΐα» ποὺ ψάλλουμε ἀνάμεσα στὰ ἀναγνώσματα τοῦ Ἀποστόλου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι ἐπίσης ἀγγελικὸς ὕμνος καὶ σημαίνει «αἰνεῖτε τὸν Θεόν»¹⁰. Ὁ χερουβικὸς ὕμνος ποὺ ψάλλεται πρὶν ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Εἰσοδο, προεικονίζει τὴ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου, ὅταν ὁ Κύριος θὰ ἔλθει ἐν δόξῃ κυκλωμένος ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς ἀγγέλους του. Ὁ ὕμνος αὐτὸς εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ὁμορφους ὕμνους στὴν ὀρθό-



ἡ Δοχειαρίου, 1568.

δοξη ὑμνολογία: «Οἱ τὰ χερουβιμ μυστικῶς εἰκονίζοντες καὶ τῇ ζωοποιῷ Τριάδι τὸν τρισάγιον ὕμνον προσάδοντες, πᾶσαν νῦν βιοτικὴν ἀποθώμεθα μέριμνα. Ὡς τὸν Βασιλέα τῶν ὄλων ὑποδεξόμενοι, ταῖς ἀγγελικαῖς ἀο-

ράτως δορυφορούμενοι τάξεσιν. Ἀλληλουΐα». Ἡ βιοτικὴ μέριμνα φαίνεται πραγματικὰ αὐτῇ τῇ στιγμή νὰ βρίσκεται πολὺ μακριὰ καὶ ὁ οὐρανὸς τόσο κοντὰ, καθὼς ὁ κατανυκτικὸς αὐτὸς ὕμνος πλημμυρίζει τὸ ναό. Τῇ στιγμή τῆς Μεγάλῃς Εἰσόδου τῶν Τιμίων Δώρων «προηγοῦνται χερουβικὲς Δυνάμεις καὶ ἀγγελικὲς στρατιές καὶ προτρέχουν ἀοράτως ἀσώματοι χοροὶ καὶ αὐλὲς τάξεις καὶ ὕμνοῦν καὶ δορυφοροῦν ἐμπρὸς στὸν μεγάλο Βασιλέα Χριστὸ ποὺ ἔρχεται γιὰ τὴ μυστικὴ Θυσία»¹¹. Στὴ Μικρὴ καὶ τὴ Μεγάλῃ Εἰσοδο τὰ παιδιὰ συνήθως κρατοῦν τὰ ἑξαπτέρυγα, δύο μεγάλους μεταλλικοὺς δίσκους, στοὺς ὁποίους εἰκονίζονται τὰ Σεραφεῖμ μὲ τὶς ἑξὶ πτέρυγες.

Ὁ οὐρανὸς ὅμως ἐνώνεται μὲ τὴ γῆ τῇ στιγμή τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν Τιμίων Δώρων. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἱερέας συνειδητοποιώντας τὴ μηδαμινότητά του εὐχαριστεῖ τὸ Θεὸ ποὺ τὸν ἀξιώνει νὰ τελεῖ τὸ μυστήριό τῆς Θείας Εὐχαριστίας: «...εὐχαριστοῦμεν σοὶ καὶ ὑπὲρ τῆς Λειτουργίας ταύτης, ἣν ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν δέξασθαι κατηξίωσας καίτοι σοὶ παρεστήκασι χιλιάδες ἀρχαγγέλων καὶ μυριάδες ἀγγέλων, τὰ Χερουβιμ καὶ τὰ Σεραφεῖμ, ἑξαπτέρυγα, πολλνόματα, μετάρσια πτερωτά, τὸν ἐπινίκιον ὕμνον ἄδοντα, βοῶντα, κεκραγότα καὶ λέγοντα». Ἄν εἶχαμε μάτια ἁγίων, θὰ βλέπαμε σμήνη ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων νὰ φτερουγίζουν καὶ νὰ πετοῦν γύρω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα. «Μετὰ τούτων τῶν μακαρίων δυνάμεων καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ βοῶμεν καὶ λέγομεν». Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ἔχουν τώρα ἐνωθεῖ. Ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι συνδοξολογοῦν τὸν Κύριο καὶ ὁ χορὸς ψάλλει τὸν θριαμβευτικὸ ὕμνο τῶν ἀγγέλων: «Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος Σαβαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης Σου. Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. Ὡσαννὰ ὁ ἐν τοῖς ὑψίστοις». Αὐτὸς ὁ μαγευτικὸς ὕμνος δοξολογίας ποὺ πηδάει ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας, βασιζέται στὸ ἀγγελικὸ ἄσμα ποὺ ἄκουσε ὁ προφήτης Ἡσαΐας¹². Πίσω ἀπὸ τὴν τριπλὴ ἀναφορὰ τοῦ «Ἄγιος», κρύβεται τὸ μυστήριό τῆς τριαδικότητος τοῦ Θεοῦ.

Συνειδητοποιώντας την ιερότητα τῆς στιγμῆς νιώθουμε ὅτι, καθὼς οἱ φωνές μας γεμίζουν τὸ ναό, ἐνώνονται μὲ τὶς μυριάδες ἀγγελικὲς φωνές καὶ μεταφέρονται στὸ θρόνο τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι τέτοια πὺ μᾶς ἀξιώνει, ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, νὰ τελοῦμε κάτι πὺ μόνο οἱ πεντακάθαρες ἀγγελικὲς δυνάμεις εἶναι ἀξίες νὰ προσφέρουν. Ἔτσι οἱ ἅγιοι ἄγγελοι συναγμένοι γύρω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα μέσα στους γήινους ναοὺς μας συλλειτουργοῦν καὶ συνδοξολογοῦν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ. Γονατίζουν μαζί μας καὶ προσφέρουμε ὅλοι μαζί τὴν ἀναίμακτη θυσία. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος γράφει ὅτι κάποιος διηγεῖται γιὰ ἓνα θαυμάσιο γέροντα, ὅτι κάποτε ἀξιώθηκε νὰ ἰδεῖ κατὰ τὴν τέλεση τῶν ἁγίων μυστηρίων πλῆθος ἀγγέλων μὲ στολές λαμπρὲς πὺ περικύκλωναν τὸ ἅγιο Θυσιαστήριο καὶ ἔστρεφαν τὰ πρόσωπα πρὸς τὰ κάτω, ὅπως στέκονταν οἱ στρατιῶτες ἐνώπιον τοῦ βασιλέως¹³.

Μετὰ τὸν καθαγιασμό τῶν τιμίων δώρων σὲ Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ, προσευχόμεσθε γιὰ ὅλους ἐκείνους γιὰ τοὺς ὁποίους προσφέρουμε τὴν λογικὴν λατρεία, γιὰ τοὺς ζῶντες καὶ τοὺς κεκοιμημένους, ὑπὲρ ὅλων τῶν Ἁγίων καὶ ἐξαιρέτως γιὰ τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο πὺ εἶναι ἡ τιμιωτέρα τῶν Χερουβὶμ καὶ ἐνδοξοτέρα ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφεὶμ. Μπροστά της κλίνουν γόνυ ὅλες οἱ οὐράνιες δυνάμεις.

Ἀνάμεσα στὶς αἰτήσεις πὺ ἀκολουθοῦν, ἡ Ἐκκλησία μας μᾶς προτρέπει: «Ἄγγελον εἰρήνης πιστὸν ὁδηγόν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησόμεθα». Δηλαδή νὰ ἀγαπήσουμε τὸν καλὸ μας ἄγγελο, ὅπως ἐκεῖνος ἀγαπᾷ τὸν καθένα μας. Νὰ ἐπιτρέπουμε σὲ αὐτὸν νὰ κυριαρχεῖ στὴ σκέψη μας. Νὰ κυβερνᾷ ὁλόκληρη τὴ ζωὴ μας. Αὐτὸ θὰ συντελέσει, ὥστε καθημερινὰ νὰ προχωροῦμε καὶ νὰ τελειοποιούμαστε στὴν πνευματικὴ μας ζωὴ. Γιατὶ ἡ ὕλη δὲν θὰ μᾶς δελεάζει. Τὰ ἐνδιαφέροντα καὶ οἱ ἀναζητήσεις μας θὰ εἶναι πνευματικὲς. Ἡ Ἐκκλησία μας ψάλλει «τῶν Ἀγγέλων ζηλώσωμεν τὸν βίον καὶ τὰς φρένας πτερώσωμεν

εἰς ὕψος»¹⁴. Πόσο πῶ ἀσφαλεῖς καὶ σίγουροι νιώθουμε, ὅταν ξεκινᾶμε μὲ τὴ βαθιὰ πίστη ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἔχει δώσει ἓναν εἰδικὸ φύλακα νὰ μᾶς ὁδηγεῖ, νὰ μᾶς προστατεύει καὶ νὰ μᾶς φωτίζει. Ὁ φύλακας ἄγγελός μας εἶναι μιὰ ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα πὺ ἐπιβεβαιώνει τὴν ιδιαίτερη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν καθένα ἀπὸ μᾶς προσωπικά. Εἶναι μιὰ ἐξαιρετικὴ ἔκφραση πατρικῆς φροντίδας τοῦ Θεοῦ, ἓνας σύντροφός μας πὺ ποτέ δὲν μᾶς ἐγκαταλείπει στὴ μοναξιά τοῦ σκότους. Εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς θείας πρόνοιας γιὰ τὸν κόσμο.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἀλεξάνδρας μοναχῆς, *Οἱ ἄγγελοι – μιὰ ζωντανὴ παρουσία*, ἐκδ. Ἐλαφος, Ἀθήνα 1994, σελ. 262.

2. Παν. Τρεμπέλα, *Λειτουργικοὶ τύποι Αἰγύπτου καὶ Ἀνατολῆς*, ἐκδ. Ἀποστ. Διακονίας, Ἀθήνα 1961, σελ. 365-366. «Ὁ ἑορτασμός τῶν ἁγίων ἀγγέλων εἰσήχθη βραδέως καὶ μετὰ πολλῶν ἐπιφυλάξεων... Πάντως κατὰ τὸν Στεφανίδην ἡ ἑορτὴ τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἀπαντᾷ κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα».

3. Γκότση Χρήστου, *Ὁ Μυστικὸς κόσμος τῶν βυζαντινῶν εἰκόνων*, τόμος 3, ἐκδ. Ἀποστ. Διακονίας, Ἀθήνα 2000, σελ. 210.

4. Φουντούλη Ἰωάννου, *Λογικὴ λατρεία*, ἐκδ. Ἀποστ. Διακονίας, Ἀθήνα 1971, σελ. 287.

5. Ἀκολουθία τοῦ Ἀποδείπνου.

6. Ἐφεσ. 2, 19.

7. Καὶ νῦν. Λιτῆς τῶν Θεοφανείων, *Μηναιὸν Ἰανουαρίου*.

8. Ἱερομονάχου Γρηγορίου, *Ἡ Θεία Λειτουργία*, Ἅγιον Ὄρος 1998, σελ. 172.

9. Νικολάου Καβάσιλα, *Εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν*, ΕΠΕ Φιλοκαλία 22, σελ. 116.

10. Ἱερομονάχου Γρηγορίου, ὅπ.π., σελ. 181-182.

11. Γερμανοῦ Κωνσταντινουπόλεως, PG 98,420A.

12. Ἡσαΐας 6,3 καὶ Ματθαίου 21,9.

13. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Λόγος ΣΤ' Περὶ Ἱερωσύνης*, ΕΠΕ 28, σελ. 268.

14. Τροπᾶριο ἡ' Ὁδῆς τοῦ κανόνος τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν.



ΣΕΛΙΔΕΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΕΠΙΓΝΩΣΕΩΣ



Τουλάχιστον ὄχι βλάβη

Τοῦ Πρωτοπρ. Βασιλείου Θερμοῦ

Στὴ σειρά τῶν ἄρθρων τούτων δὲν θὰ βρῆ ὁ ἀναγνώστης θεολογικὲς μελέτες γιὰ τὸ περιεχόμενο τοῦ κηρύγματος· δόξα τῷ Θεῷ ὑπάρχουν ἀρκετὲς σήμερα. Θὰ συναντήση μόνο ἐρωτήματα καὶ ἀλήθειες πού θέτουν ὁ κοινὸς νοῦς καὶ, τὸ σπουδαιότερο, ὁ νοῦς ἐκεῖνος πὸν προσπαθεῖ νὰ μεταμορφωθῆ ἀπὸ τὴν Ἀλήθεια καὶ τὴν Ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.

Τὸ ἀξίωμα τῆς ἱατρικῆς τοῦ Ἱπποκράτη ἦταν «ὠφελῆειν ἢ μὴ βλάπτειν». Μὲ ἄλλα λόγια, ἔγνοια μας πρέπει νὰ εἶναι ἡ ὠφέλεια τοῦ ἄλλου, καὶ ὅταν αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸ, ἢ ἀποφυγῆ τῆς βλάβης. Ψυχὴ τοῦ «δόγματος» αὐτοῦ ἀποτελεῖ ἡ πεποίθησις ὅτι μπορεῖ καὶ νὰ βλάψουμε μὲ τὶς ἐνέργειές μας. Αὐτὸ φυσικὰ ἐφαρμόζεται καὶ σὲ ὀλόκληρη τὴν Ποιμαντικὴ, ἐφ' ὅσον εἶναι ἱατρικὴ ψυχῶν. Τὸ κήρυγμα συνιστᾶ μορφὴ Ποιμαντικῆς καὶ ὡς τέτοιο πρέπει νὰ ἀσκεῖται, διαφορετικὰ χάνει τὸ νόημα καὶ τὸν προσ-ανατολισμό του.

Πότε βλάπτει, λοιπόν, τὸ κήρυγμα; Θὰ προσπαθῆσω νὰ περιγράψω ὀρισμένες περιπτώσεις βλαπτικῶν κηρυγμάτων, ὅπως ἐγὼ ἔχω κατανοήσει τὸ θέμα. Δὲν ἀντῶ μόνο ἀπὸ τὴ δική μου ἐμπειρία ὡς ἀκροατῆ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἔχω γίνε κοινῶν τῆς ψυχικῆς κοπώσεως, ἐνίοτε καὶ τῆς ἀγανακτήσεως πολλῶν Χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι μοῦ ἀφηγήθηκαν κηρύγματα πὸν τοὺς ἔδωξαν πρόωρα ἀπὸ τὸ ναό, ἢ τοὺς ἐξανέμισαν ὅποια πνευματικὴ ὠφέλεια εἶχαν μέχρι τότε ἀποκομίσει ἀπὸ τὴν ἀκολουθία.

• Κατ' ἀρχὴν, βλάπτει τὸ κήρυγμα *αὐτοπροβολῆς*. Ὅχι σπάνια ὁ κήρυκας προβαίνει σὲ ἐπίδειξη γνώσεων (ἐγκυκλοπαιδικῶν ἢ καὶ πατερικῶν τὰ τελευταῖα χρόνια), μὲ τρόπο πὸν ἀφήνει νὰ φανῆ ἡ αὐταρέσκεια καὶ ἀνθρωπαρέσκειά του. Καμαρώνει γιὰ μέρη πὸν ἐπισκέφθηκε, γιὰ ἐμπειρίες πὸν συνέλεξε, γιὰ σπουδαίους ἀνθρώπους πὸν γνώρισε, γιὰ θριαμβευτικὲς ἀπαντήσεις πὸν ἔδωσε. (Κάποτε ἕνας κληρικὸς διηγεῖτο μὲ καύχησι στὸ κήρυγμα ὅτι ἔδωξε κακὴν-κακῶς ἕνα νεαρὸ πὸν τοῦ ἐξομολογήθηκε ὅτι χτύπησε τὴ μητέρα του!).

• Κατόπιν, εἶναι φανερὸ ὅτι βλάπτει τὸ κήρυγμα πὸν ἀναμασᾷ τὶς εἰδήσεις τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν τηλεοπτικῶν καναλιῶν. Ὅρισμένοι κληρικοὶ ἀρέ-

σκονται στὸ νὰ ἐπαναλαμβάνουν πρὸς τὸ ἐκκλησίασμα τοὺς γεγονότα πὸν μόλις ἔμαθαν καὶ πὸν τοὺς ἔκαμαν ἰσχυρὴ ἐντύπωση. Ἄν καὶ ὑπὸ προσεκτικὸ χερσιμὸ αὐτὲς οἱ ἀφορμὲς μποροῦν νὰ δώσουν θαυμάσια κηρύγματα, τὶς περισσότερες φορὲς ἢ ἀναμετάδοσι τῶν εἰδήσεων γίνεται μὲ μηδαμινὴ θεολογικὴ ἐπεξεργασία. Συνήθως συνοδεύονται ἀπὸ κοινότοπα σχόλια ἐκπλήξεως, διαμαρτυρίας γιὰ τὴν κατάντια τῆς κοινωνίας, τετριμμένης ἠθικολογίας.

Προφανῶς αὐτὴ ἡ συνήθεια πηγάζει ἀπὸ τὴν ψυχικὴ ἀνάγκη τοῦ κληρικοῦ *νὰ ἐκφορτίσῃ τὴν ἔντασι* ἢ ὅποια τοῦ συσσωρεύθηκε μὲ τὴν εἶδησι ἢ *νὰ ἐπικοινωνήσῃ καὶ νὰ ἐκφρασθῇ*. Ἡ ἀνάγκη εἶναι θεμιτὴ καὶ κατανοητὴ, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ ἰκανοποιηθῆ «*στοὺς ἄμους*» τῶν πιστῶν. Ὁ κληρικὸς θὰ πρέπει νὰ συζητήσῃ τὶς ἐντυπώσεις του καὶ νὰ ἀνταλλάξῃ τὶς σκέψεις του μὲ τὴν οἰκογένειά του, τὸν πνευματικὸ του, τοὺς φίλους του καὶ βέβαια νὰ περάσῃ τὸ ζήτημα στὴν προσευχὴ του. (Δὲν μπορῶ νὰ ξεχάσω βραδυνὰ ἀκολουθίας Νυμφίου (!) ὅπου ὁ ἀρχιμανδριτῆς-ἱεροκλήρυκας ξόδεψε τὰ 15 λεπτὰ τοῦ κηρύγματός του στηλιτεύοντας τοὺς Ἀμερικανοὺς πὸν βομβαρδίζουν μνημεῖα πολιτισμοῦ στὸ Ἰράκ καὶ προάγουν τὴν παγκοσμιοποίηση).

• Ἐπίσης, δὲν ὠφελοῦν ἀλλὰ μᾶλλον βλάπτουν τὰ κηρύγματα τὰ ὅποια προσάγουν *ἀκραῖα καὶ ἀποκρουστικὰ παραδείγματα*, στὴν προσπάθειά τους νὰ ὑποδείξουν τὴν ἀθλιότητα τῆς ἀμαρτίας καὶ νὰ παρακινήσουν τοὺς πιστοὺς νὰ ἀντισταθοῦν σὲ αὐτήν. Καὶ βλάπτουν κατὰ δύο τρόπους: ἀφ' ἑνὸς προσελκύουν ὅλη τὴν προσοχὴ τῶν πιστῶν στὸ ἀποκρουστικὸ παράδειγμα καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἀκολουθίας πὸν ἔπεται, καὶ ἐμποδίζουν τὴν συγκέντρωσή τους στὸ πραγματικὸ νόημα τοῦ κηρύγματος καὶ στὰ τελούμενα· ἀφ' ἑτέρου, καθιστοῦν πολὺ εὐκόλο τὸν ἐφησυχασμό, ἐφ' ὅσον «*ἐμεῖς δὲν ἀνῆκουμε*» σὲ αὐτὴ τὴν ἀκραία κατηγορία καὶ συνεπῶς μποροῦμε νὰ συνεχίσουμε τὴν χαλαρὴ θρησκευτικότητά μας. Αὐτὸς ὁ ἐντοπισμὸς τοῦ κακοῦ σὲ κάποιους ἐκεῖ μακριὰ πὸν διαπράττουν τρομερὰ πράγματα μόνον *φαρισαισμὸ* εἶναι δυνατὸ νὰ προκαλέσῃ.

Ἄλλὰ θὰ συνεχίσουμε στὸ ἐπόμενο τεῦχος.

«Ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν...»

(Ἑσπερινὰ Βιώματα ποιμαντικῆς αὐτογνωσίας)

Τοῦ Πρωτοπρ. Κων. Ν. Καλλιανοῦ

Τότε πού ἀρχίζει νὰ χαμηλώνει τὸ φῶς τῆς μέρας, τὴν ἀπόβραδη ὥρα, τὴν ὥρα τῆ νοσταλγικῆ τοῦ *Λυχνικοῦ* ἢ τοῦ *Ἑσπερινοῦ*, κατὰ τὴν ὥρα ἐκείνη, λοιπόν, τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας, ἐπαναλαμβάνεις τὰ ἴδια πάντοτε λόγια, ἐκείνες τὶς λέξεις κλειδιά, πού ἀνήκουν στὴν *ἐπιλύχνιον εὐχαριστία*, στὸ γνωστὸ «*Φῶς ἰλαρόν...*». Καὶ εἶναι ἐκείνες οἱ λίγες λέξεις μὲ τὸ ἐκρηκτικὸ, ὅσον ἀφορᾶ τὴ διαδρομὴ σου στὴν πνευματικὴ ζωὴ, περιεχόμενο: «*Ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν...*», πού ἀπλώνουν μὲ τοὺς εὐλογημένους σου στοχασμούς, κάποιους ρυθμοὺς μιᾶς νέας ἔκφρασης, ἢ ὁποῖα σημασιοδοτεῖ τὸν ὑπόλοιπο χρόνο τῆς ζωῆς σου.

Εἶναι βέβαιο, πὼς ἂν ψάξουμε μιὰ-μιὰ τὶς λέξεις, τότε θ' ἀτενίσουμε ἕνα ὑπέρολογο καὶ θαυμαστὸ τοπίο θεολογικῆς σκέψης καὶ βιοτή. Μιὰ πυξίδα πού μᾶς καθοδηγεῖ πρὸς τὴν ἐπαρκῆ κατανόηση τοῦ Μυστηρίου τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, καθὼς ἀνοίγουμε νέους δρόμους πρὸς τὴν ἐμβίωση τῶν γεγονότων αὐτῶν. Δρόμους, πού περνοῦν μέσα ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ γιὰ παραίτηση, ἔστω γιὰ λίγο, ἀπὸ τὰ βιοτικὰ καὶ τὰ ἐφήμερα· τὰ συμβατικὰ καὶ ἀνυποψίαστα, ὅτι δηλαδὴ σιμὰ μᾶς ὑπάρχει καὶ μᾶς σηματοθεῖ τὸ πικρὸ τὸ δόντι τοῦ θανάτου. Γιατὶ κάποτε θάρθει ἡ στιγμή, ἡ ὥρα, ὅπου θὰ ποῦμε ἢ θὰ ψάλλουμε γιὰ στερνὴ φορά αὐτὴ τὴ φράση. Θὰ κλείσουμε ἤσυχα τὸ βιβλίον, θ' ἀτενίσουμε τὸ δειλινὸ πού σύρθηκε μὲ τὸ μελιχρὸ του τὸ φῶς στοὺς τοίχους τοῦ ναοῦ, κι ὕστερα θὰ μαζέψουμε τὰ πράγματά μας, ὡσὰν τοὺς μαθητὲς τῆς τελευταίας ἡμέρας στὸ σχολεῖο τους, καὶ δὲν θὰ ἐπιστρέψουμε ξανά στὸν ἴδιο χῶρο... Γιατὶ θὰ ἔχουμε ἔλθει πιά στὴ δική μας τὴ δύση

καὶ θὰ πρέπει νὰ ἐτοιμαζόμαστε γιὰ τὴν κοίμηση, πού ὅμως αὐτὴ τὴ φορά θάχει ἕναν διαφορετικὸ *Ὅρθρο*, τὴν *Ἀκολουθία εἰς Κεκοιμημένους* ἱερεῖς, ἱερομονάχους, Ἄρχιερεῖς... καὶ μιὰν ὑπέρφωτη καὶ ὑπερλαμπρὴ *Θεία Λειτουργία*, ὅπου θὰ προΐσταται ὁ *Μέγας Ἀρχιερεὺς*, θ' ἀκολουθοῦν οἱ τάξεις τῶν *Ἁγίων Του*, θὰ ψάλλει ὁ *Χορὸς τῶν Ἀγγέλων* καὶ ἐμεῖς θὰ ψάχνουμε πού νὰ κρύψουμε τὶς ὅσες μας ἀμαρτίες... Τὶς ὅσες μας ὑπερβολές, τὶς ἀδικαιολόγητες ἀπουσίες, τὰ ἄγχη καὶ τὰ ὅσα ἐφάμαρτα καὶ ἀνήσυχα μᾶς τάιζε καθημερινὰ ὁ ναρκισσισμὸς μας καὶ ἡ διάθεσή μας γιὰ αὐτοπροβολή...

«*Ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν...*». Μάθημα μέγιστον αὐτὲς οἱ λέξεις, πού ἀσφαλῶς θὰ τὶς λάμβανε ὑπόψη του καὶ ὁ Πλάτων, καθὼς μᾶς δίδαξε, μέσω τοῦ Διδασκάλου του, τοῦ Σωκράτη, «*τὸ μέγιστον μάθημα*»¹, τὴ «*μελέτη τοῦ θανάτου*». Μόνο πού οἱ ἱεροὶ Νηπτικοὶ Πατέρες², ἴσως κατανοώντας τὸν ἰσχυρὸ νοσηματισμὸ πού προσφέρει ὁ Ὑμνος αὐτός, κατόρθωσαν νὰ ὑπερβοῦν μὲ δοκιμασμένα κριτήρια τὴν ἀτελὴ πλατωνικὴ σκέψη καὶ νὰ τὴν ἐμπεδώσουν, ἀλλὰ, παράλληλα, καὶ νὰ τὴ διδάξουν μὲ κριτήρια καθαρὰ βιωματικά καὶ θεόσοφα σὲ ὅσους ἐπιθυμοῦν νὰ πραγματεῦνται καὶ νὰ διάγουν «*τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς*» τους μὲ εἰρήνη καὶ μετάνοια. Ἄγαθὰ θεοδωρούμενα, ἀλλὰ ἀπὸ μέρους τοῦ ἀνθρώπου ἀπωθούμενα, γιατί οἱ προτεραιότητες συμβαδίζουν, σχεδὸν πάντοτε μὲ τὸ «*ἴδιον θέλημα*». Γιατὶ ὁ λόγος τῶν Νηπτικῶν Πατέρων περὶ τῆς μνήμης τοῦ θανάτου, δὲν εἶναι μόνον τρόπος βίωσης τοῦ μυστηρίου τοῦ θανάτου, ἀλλὰ ἀνανέωση τῶν κυττάρων

τῆς ψυχῆς, καθὼς πάνω τους ἔχει συσσωρευτεῖ ἢ στάχτη ἀπὸ τὶς ἐκπυρώσεις καὶ τὶς κολάσεις τῶν ἐφάμαρτων μας λογισμῶν καὶ πράξεων.

«Ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν...» ὅλα συγκλίνουν σὲ μιὰ βαθύτερη κατανόηση περὶ τοῦ λόγου τῆς προσωπικῆς μας δύσεως, ἀποχωρήσεως, ἀλλὰ καὶ κλήσεως στὸ Μεγάλο Δεῖπνο (πρβλ. Λκ. 14, 16-24)

Τουλάχιστον ἐκεῖ ἂς μὴν τὸ λησμονήσουμε, ὅπως συνέβη στοὺς κεκλημένους τῆς Εὐαγγελικῆς περικοπῆς, νὰ παραβρεθοῦμε... Καὶ φυσικὰ μὲ «ἔνδυμα γάμου» (Μτθ. 22, 11-13), γιατί ἂν ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια δὲν τὸ ἐτοιμάζουμε, μεριμνώντας, ὅπως ἡ Μάρθα «περὶ πολλὰ» (Λκ. 10, 42), τότε ἀσφαλῶς θὰ θεωρηθοῦμε, καὶ δίκαια μάλιστα, ὡς δοῦλοι πονηροὶ καὶ ὀκνηροί. Καὶ τὸ χειρότερο, θάχουμε πεῖ χιλιάδες φορές τὴ φράση «ἔλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν», χωρὶς οὔτε μιὰ φορά νὰ σηκώσουμε τὸ παραπέτασμα τῶν λέξεων, γιὰ νὰ συγκλονιστοῦμε ἀπὸ τὴν κραυγὴ ἀγωνίας τοῦ θεοῦ ὑμνογράφου, ποὺ συμπυκνώνει στὶς λίγες

αὐτὲς λέξεις τὸ Μυστήριον τῆς Ζωῆς καὶ τοῦ Θανάτου.

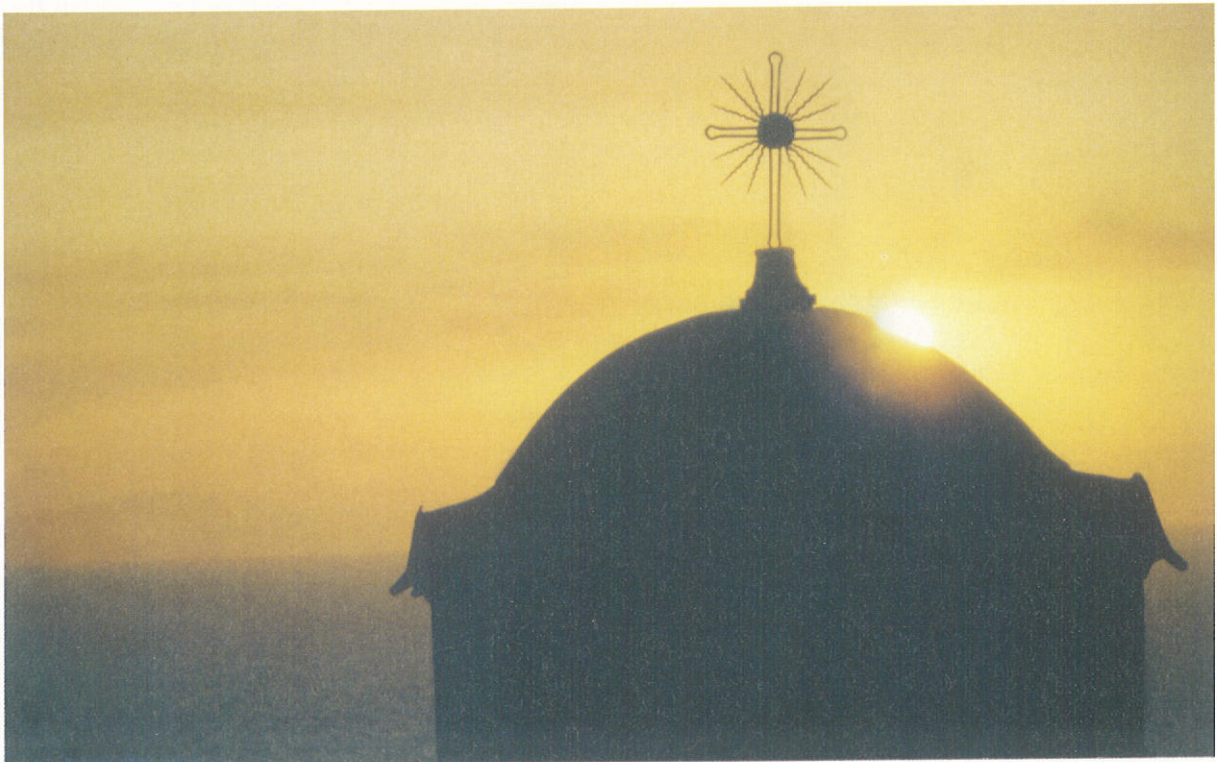
Τὸ μόνο ποὺ ἀφήνει σὲ μᾶς, εἶναι ἡ ἐπιλογή³...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. τὴν ὡραία ἀνάλυση τοῦ Ἰω. Ν. Θεοδωρακόπουλου, Μελέτη θανάτου, στὸ βιβλίο του, *Εἰσαγωγή στὸν Πλάτωνα*, Ἀθήνα ⁵1970, σελ. 267-310.

2. *Φιλοκαλία ἱερῶν Νηπτικῶν*, ἐκδ. Ἀστήρ, τ. Α', σελ. 165, τ. Β', σελ. 286 κ.ἄ. Τὰ παραθέματα βλ. στὸ βιβλίο τοῦ π. Μιχαὴλ Καρδαμάκη, *Ὁρθόδοξη Πνευματικότητα*, Ἀκρίτας, Ἀθήνα ²1993, σελ. 451-460, στὸ κεφ. «Μνήμη θανάτου». Βλ. καὶ Ἀρχιμ. Ζαχαρία, *Ἀναφορά στὴ Θεολογία τοῦ Γέροντος Σωφρονίου*, Ἱ.Μ. Τιμίου Προδρόμου, Ἑσσεξ Ἀγγλίας 2000, σελ. 101 ἔξ.

3. Τὸ ἄτεχνο αὐτὸ κείμενο πιστεύω ὅτι τὸ συμπληρώνει πλήρως τὸ θεολογικὸ σχόλιο τοῦ Ἀρχιμ. Βασιλείου, Ἡγουμένου τῆς Μονῆς τῶν Ἰβήρων, ποὺ φέρει τὸν τίτλο «Ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν...» στὸ βιβλίο του, *Λειτουργικὸς τρόπος*, Ἱ.Μ. Ἰβήρων 2000, σελ. 103-109.





Ψευδοθεραπείες Πεντηκοστιανῶν

Του Πρεσβ. Βασιλείου Ἀ. Γεωργόπουλου (Μ.Θ)

Στό μικρό αυτό ἄρθρο μας, θά προσπαθήσουμε μέ ὁδηγό μας τήν Ἁγ. Γραφή καί τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, νά ἀξιολογήσουμε ἕνα ἀπό τά βασικά γνωρίσματα τῆς πεντηκοστιανῆς πλάνης. Πρόκειται γιά τόν ἰσχυρισμό τῶν πεντηκοστιανῶν περί τῆς θεραπείας διαφόρων ἀσθενειῶν¹ ὡς τεκμήριο καί ἀπόδειξη τῆς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στή ζωή τους, μετά τὸ λεγόμενο «βάπτισμά τους μέ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα».

Πρόκειται ὁμως γιά πραγματική θεραπεία ἀσθενειῶν, ὅπως μετά πείσματος ὑποστηρίζουν οἱ διάφοροι πεντηκοστιανοὶ τῶν ποικίλων τάσεων καί ἀποχρώσεων; Ποιά ἢ γνησιότητα τῶν ἐν λόγω «θεραπειῶν»; Ἐχουμε παρουσία χαρίσματος ἰαμάτων, ὡς δωρεά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στό χῶρο τῆς πλάνης, καί μάλιστα σέ ὁμάδες πού ὀρισμένες ἐξ αὐτῶν εἶναι καί Ἀντιτριαδικές; Ἄναμφιβόλως ὄχι.

Ἡ πραγματικότητα εἶναι τελείως διαφορετική ἀπ' ὅ,τι ἰσχυρίζονται οἱ πεντηκοστιανοί. Ἄλλες θεραπείες εἶναι ψευδοθεραπείες, πού προβάλλονται τεχνηέντως ἀπό τούς ἰδίους γιά ἐσωτερική κατανάλωση καί ἐξωτερική προβολή, καί ἄλλες εἶναι ἐνέργειες τοῦ πονηρῶν πνευμάτων, σύμφωνα μέ τήν διδασκαλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς καί τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

Θά ἀναφέρουμε τρεῖς χαρακτηριστικές μαρτυρίες, οἱ ὁποῖες ἐπιβεβαιώνουν κατὰ τρόπο νομίζουμε ρεαλιστικό τόν ἰσχυρισμό μας περί ψευδοθεραπειῶν. Μάλιστα οἱ δύο ἐξ αὐτῶν προέρχονται ὄχι ἀπό τόν ὀρθόδοξο χῶρο, ἀλλά ἀποτελοῦν ἐνδοπροτεσταντική κριτική στους πεντηκοστιανικούς ἰσχυρισμούς, γι' αὐτὸ καί ἔχουν ἰδιαίτερη βαρύτητα. Ἐξ ἴσου, ὁμως, σπουδαιότητα ἔχει καί ἡ τρίτη μαρτυρία, πού προέρχεται ἀπό ἕναν ἀδελφό, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε ἐπὶ 11 χρόνια πεντηκοστιανός.

α) Ἡ πρώτη μαρτυρία

Προέρχεται ἀπό τὸ προτεσταντικὸ ὑπερδογματικὸ περιοδικὸ «Τυχικός». Σέ ἄρθρο τοῦ ἐν λόγω πε-

ριοδικοῦ, μέ τίτλο «Θρησκευτικὰ [χριστιανικὰ] ψέματα» ἀναφέρονται καί τὰ ἐξῆς: «Δὲν εἶναι λίγοι οἱ ἀλλοδαποὶ ἱεροκήρυκες πού περιέρχονται τὶς Ἐκκλησίες τῆς Πεντηκοστῆς διηγούμενοι τὰ πιὸ ἀπίθανα «θαύματα» (πού ὁμως πάντοτε γίνονται στό ἐξωτερικὸ καί ποτέ στήν Ἑλλάδα)...². Αὐτὰ λοιπὸν τὰ «ἀπίθανα θαύματα», τὰ ὁποῖα ὁ Ἑλληνας προτεστάντης τὰ χαρακτηρίζει ὡς ψευδῆ, ἀπὸ τούς πεντηκοστιανούς παρουσιάζονται ὡς δῆθεν δωρεές τοῦ Ἁγ. Πνεύματος.

β) Ἡ δεύτερη μαρτυρία

Ἡ δεύτερη μαρτυρία εἶναι οἱ ἀναφορὲς ἐνὸς δραστήριου πεντηκοστιανοῦ. Στό ἐξαιρετικὰ ὀγκῶδες καί πυκνογραμμμένο πεντηκοστιανὸ βιβλίο μέ τίτλο «Παγκόσμια Πεντηκοστή. Μιά Πεντηκοστιανὴ-Χαρισματικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια» σχετικὰ μέ τὶς θεραπείες τῶν πεντηκοστιανῶν, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἀποκαλύπτει καί ἀναφέρει ὅτι ἀπὸ διάφορους πεντηκοστιανούς θεραπευτές:

- Χρησιμοποιήθηκαν: «τεχνικὲς τῆς θεραπείας, τὰ ψευδοθαύματα, ἢ οἰκονομικὴ ἐκμετάλλευση τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος»³.
- Ἐπισημαίνει: «Τὸ γεγονός εἶναι ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν εἶχε «χάρισμα θεραπείας» ἀλλὰ ἴσως μερικοὶ ἕνα «χάρισμα πίστεως» σέ συνδυασμὸ μέ τὴν πίστη τῶν πιστῶν»⁴.
- Τονίζει: «οἱ προφασιζόμενοι ὅτι κατέχουν «χάρισμα θεραπείας», μὴ ἔχοντας τὶς δυνάμεις πού προφασίζονται, ἀρχίζουν νὰ λέγουν ὅτι «φταίει» ὁ πιστὸς πού δὲν γίνεται τὸ θαῦμα ἢ ὅτι ἔγινε τὸ θαῦμα ἀοράτως καί ἀναισθήτως καί ἡ θεραπεία θά ἐκδηλωθεῖ ἀργότερα»⁵.
- Ἀναφέρεται σέ «θεραπείες θερμοκηπίου», ὅπως χαρακτηριστικὰ τὶς ὀνομάζει, «μὴ ὀφειλόμενες σέ κάποιο χάρισμα. Ὁ καθένας πού θά ἔκανε μιά προσευχή, σ' ἕνα τέτοιο, ὑψηλῆς ἀφιέρωσης ἀλλά καί συναισθηματικῆς φόρτισης περιβάλλον, θά εἶχε ἀποτέλεσμα εἴτε ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τῆς πίστεως εἴτε ἀπὸ ἐνθουσιαστικὸ παραλήρημα»⁶.
- Ὁμολογεῖ ὅτι: «στους πιστούς, σχετικὰ μέ τὶς με-

θόδους, πρέπει να ειπωθεί ότι εξασκήθηκαν μέθοδοι έντυπωσης και ψυχολογικών τρῦκ με την συνδρομή μουσικής που δημιουργεί τεχνητή έξαρση, ενώ καλούνταν (οί πιστοί) να έχουν τυφλή πίστη σε κάθε δήλωση των θεραπευτών»⁷.

Θὰ ολοκληρώσουμε τὴν ἀναφορά μας στὸ ἐν λόγω πεντηκοστιανὸ βιβλίο, ἐπικαλούμενοι μιὰ ἀκόμη μαρτυρία ἀπὸ τὸ πλῆθος ποὺ παρατίθενται, σχετικὰ μετὰ τὶς ψευδοθεραπείες τῶν πεντηκοστιανῶν. Ἀναφέρεται λοιπὸν ὅτι «οἱ σεβαστοί, μετὰ παγκόσμιον κύρος Πεντηκοστιανοὶ ἡγέτες Gordon Lindsay καὶ Donald Gee μίλησαν ἀνοικτὰ γιὰ “ἀπάτες καὶ τρῦκ”»⁸.

Εἶναι νομίζουμε σαφὲς καὶ ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ποὺ ἀναφέραμε, ὅτι τὰ χαρίσματα ἰάσεων ποὺ ὑποτίθεται ὅτι λαμβάνουν οἱ Πεντηκοστιανοί, εἶναι ἐκδηλώσεις καὶ ἐνέργειες τῶν πονηρῶν πνευμάτων καὶ φαινόμενα ἀπατηλὰ κατὰ τὴν ἀγιοπατερικὴ διδασκαλία.

γ) Ἡ τρίτη μαρτυρία

Τὸ τρίτο περιστατικὸ εἶναι ἡ καταγεγραμμένη καὶ δημοσιευμένη ὁμολογία ἐνὸς πρώην πεντηκοστιανοῦ. Ἡ γνώμη του ἔχει βαρύτητα ἀκριβῶς, γιατί εὐρισκόμενος ἔντεκα χρόνια μέσα στὴν πλάνη τῶν πεντηκοστιανῶν ἡ ἐμπειρία-μαρτυρία ποὺ καταθέτει εἶναι πολλαπλῶς ἐπιβεβαιωμένη.

Ἀναφέρει λοιπὸν ὁ πρώην πεντηκοστιανὸς ἀδελφὸς κ. Χ.Γ.: «Ἔχω δεῖ παράλυτο νὰ περπατᾷ ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ γλωσσολάλησε ἕνας χαρισματικὸς πάστορας, ὅμως αὐτὴ ἡ θεραπεία δὲν εἶχε διάρκεια. Ἡ δικαιολογία τους γι’ αὐτὸ ἦταν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀμάρτησε ξανά, κι ὁ Θεὸς ἀνακάλεσε τὴν θεραπεία! (...) “Θαύματα” γίνονται κάθε Κυριακὴ στὶς χαρισματικὲς ἐκκλησίες. Εἶναι τὸ συνηθισμένο τους σόου. Ἀκοῦς νὰ λένε ὅτι κάποιος θεραπεύτηκε ἀπὸ ἀρρώστια ἢ καρκίνου ἢ ὅ,τιδήποτε, ἀλλὰ ποτέ δὲν βλέπεις ἀποδείξεις».

Καὶ τὸ περιστατικὸ αὐτὸ νομίζουμε ὅτι ἐπιβεβαιώνει, κατὰ τρόπο ἀνεπίδεκτο παρερμηνειῶν, τὸν τίτλο τοῦ μικροῦ αὐτοῦ ἄρθρου σχετικὰ μετὰ τὶς πολυδιαφημιζόμενες «θεραπείες» - ἐμπειρίες τῶν πεντηκοστιανῶν.

Πρέπει ἐπίσης νὰ ἐπισημάνουμε ὅτι ὀρισμένες φορές στὸ χῶρο τῆς πεντηκοστιανῆς πλάνης ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ψευδοθεραπείες ποὺ θεωροῦνται ἐκδηλώσεις

τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, λαμβάνουν χώρα μετὰξὺ τους καὶ πλείστες μεθοδεῖες τῶν πονηρῶν πνευμάτων ποὺ ἐξωτερικὰ ἐντυπωσιάζουν.

Ὁ ὀρθόδοξος χριστιανὸς ὅμως γνωρίζει πολὺ καλά, ὅτι σύμφωνα μετὰ τοὺς ἁγίους Πατέρες¹⁰ εἶτε κατὰ παραχώρηση Θεοῦ, εἶτε κατὰ φαντασία, ψευδοθαύματα, ποὺ προκαλοῦν στοὺς ἀστήρικτους ἐντυπωσιασμό, κάνουν καὶ οἱ δαίμονες (Ἐξοδ. 7, 11.22· 8,7.17. Πράξ. 8,9· 16,16-18).

Γι’ αὐτὸ ἔχοντας ἀκράδαντη τὴν πεποίθηση ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὡς Σῶμα Χριστοῦ εἶναι ὁ μοναδικὸς χῶρος σωτηρίας του, δὲν ἐντυπωσιάζεται ἀπὸ κανένα φαινόμενο τὸ ὁποῖο ἐνεργεῖται στὸ χῶρο τῆς πλάνης.

Ἀντιθέτως, μετὰ τὴν πρέπουσα σύνεση καὶ διάκριση θυμᾶται πάντα ὅτι στὴν Ἁγ. Γραφὴ ὁ Θεάνθρωπος καὶ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι μᾶς ἔχουν προειδοποιήσει ὅτι ὁ σατανᾶς «μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός» (Β’ Κορ. 11,14), ὅτι «πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκίψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι» (Β’ Τιμ. 3,4) καὶ γὰρ αὐτὸ «μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζεται τὰ πνεύματα εἰ ἐκ Θεοῦ ἐστίν» (Α’ Ἰωάν. 4,1), καθὼς «ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων» (Α’ Τιμ. 4,1).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Αἰμέ-Σέμπλ Μακφέρσον, *Σύμβολον τῆς Πίστεως, The Four-Square Gospel*, σελ. 22. 24-25. Πρωτ., Ἄντ. Ἀλεβιζόπουλου, *Ἐγχειρίδιο αἰρέσεων καὶ παραχριστιανικῶν ὁμάδων*, ἐκδ. Ἰ. Μ. Νικοπόλεως & Πρεβέζης, Πρέβεζα 1991, σελ. 205, 217, 243, 335-336. Hans-D. Reimer, *Pfingstbewegung, Wörterbuch des Christentums*, 1995, σελ. 962. *Christus für alle Nationen. Bericht zur Pfingst-Europa-Koferenz in Berlin*, August 2003, σελ. 2, 4-5.
2. <http://www.sdg-com.gr/tyxikos/01-78-4.html>
3. Χρήστου Χαλκιᾶ, *Παγκόσμιον Πεντηκοστή. Μιὰ Πεντηκοστιανὴ-Χαρισματικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια*, 1998, σελ. 678.
4. Ὁπ.π., σελ. 679.
5. Ὁπ.π., σελ. 679.
6. Ὁπ.π., σελ. 680-681.
7. Ὁπ.π., σελ. 682.
8. Ὁπ.π., σελ. 683.
9. Ἱερομ. Seraphim Rose, *Ἡ Ὀρθοδοξία καὶ ἡ θρησκεία τοῦ μέλλοντος* (μετ. Μ. Δημητριάδου), ἐκδ. Ἐγγήγορση, Ἀθήνα 2000, σελ. 217.
10. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις Ἀκριβῆς Ὁρθ. Πίστεως* 2,4, PG 94,877A. Πρβλ. Φωτίου, *Ἀμφιλόχεια*. Ἐρώτηση 40, PG 101,273 D-281D.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Τοῦ Κωνσταντίνου Χολέβα

Πῶς θὰ ψηφίσουν οἱ Κληρικοὶ

Στὸν δῆμο ἢ στὴν κοινότητα, στοὺς βασιλικούς καταλόγους (δημοτολόγια) τῶν ὁποίων εἶναι ἐγγεγραμμένοι, θὰ ψηφίσουν οἱ κληρικοὶ στὶς βουλευτικὲς ἐκλογές συμφώνως πρὸς σχετικὴ Ἐγκύκλιο τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν. Ἐπίσης, ἂν θέλουν νὰ ψηφίσουν ὡς ἐτεροδημότες θὰ πρέπει νὰ ὑποβάλουν ὑπεύθυνη δήλωση στὸν οἰκεῖο δήμαρχο ἢ πρόεδρο τῆς κοινότητος τῆς περιφέρειας, στὴν ὁποία διαμένουν, ἢ στὰ Κέντρα Ἐξυπηρητήσεως Πολιτῶν μέχρι τὴν 31 Δεκεμβρίου τ.ἔ. Στὴν ἴδια ἐγκύκλιο ὑπευθυμίζεται ὅτι οἱ ἐκλογεῖς ψηφίζουν πλέον μόνο μὲ τὴν ἐπίδειξη τῆς ἀστυνομικῆς τους ταυτότητος, ἐνῶ οἱ πολίτες ποὺ διαμένουν σὲ τόπο διαφορετικὸ ἀπὸ αὐτὸν ὅπου εἶναι ἐγγεγραμμένοι στοὺς ἐκλογικούς καταλόγους, μποροῦν νὰ ψηφίσουν στὸν τόπο διαμονῆς τους ὑποβάλλοντας σχετικὴ αἴτηση. Τοῦτο ἰσχύει ὄχι μόνο στὶς βουλευτικὲς ἐκλογές, ἀλλὰ καὶ στὶς Εὐρωεκλογές.

Οἱ ἀξίες τοῦ Νεοέλληνα

Ἐνδιαφέροντα, ἂν καὶ σὲ μερικὰ σημεῖα ἀντιφατικά, συμπεράσματα ἐξάγονται ἀπὸ πρόσφατη ἔρευνα τοῦ Ἐθνικοῦ Κέντρου Κοινωνικῶν Ἐρευνῶν (ΕΚΚΕ) σὲ συνεργασία μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση. Ἀπὸ τὴν ἔρευνα αὐτῆ, ἢ ὁποία ἀναφέρεται στὶς κοινωνικὲς ἀξίες, τὰ πιστεύω καὶ τὶς ἀνησυχίες τῶν Νεοελλήνων ἀξίζει νὰ κρατήσουμε πρὸς σχολιασμό τὴν προσήλωσή τῆς μεγάλης πλειοψηφίας συμπατριωτῶν μας πρὸς τὴν θρησκευτικὴ πίστη καὶ πρὸς τὴν οἰκογένεια. Σὲ μία ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ἀξίες ἐκθεμελιώνονται καὶ ἰδανικὰ γκρεμίζονται, ἔχει σημασία νὰ ἀναζητοῦμε καταφύγιο σὲ ἀξίες καὶ ἀρχές ποὺ κράτησαν τὸν λαό μας ὄρθιο στὴν διάρκειά τῆς μακρᾶς ἱστορικῆς του πορείας.

Βεβαίως δὲν πρέπει νὰ ἐπαναπαυόμεθα. Καθῆκον τῆς ποιμαινούσης Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κάθε κληρικοῦ ξεχωριστὰ εἶναι νὰ στρέφει τὴν ἔμφυτη θρησκευτικότητα τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν Ὁρθόδοξη Λατρεία καὶ Παράδοση, ὥστε νὰ ἀποφεύγεται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ δεισιδαιμονία, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ στροφὴ σὲ παραθρησκευεῖες καὶ καταστροφικὲς λατρεῖες. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ στὴν προσήλωσή πρὸς τὸ ἰδανικὸ τῆς οἰκογενείας εἶναι πράγματι ἀξιόθαύμαστη ἡ ἐμμονὴ τῶν Ἑλλήνων παρὰ τὴν προπαγάνδισή καὶ τὴν διάδοσή ἀντιθέτων ἀξιῶν. Ἡ Οἰκογένεια, ἡ Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ Οἰκογένεια, βάλλεται παντοιοτρόπως καὶ πανταχόθεν στὶς ἡμέρες μας. Δημοσιεύματα, παιδικὰ ἀναγνώσματα, τηλεοπτικὰ προγράμματα προσπαθοῦν νὰ γελοιοποιήσουν τὴν παραδοσιακὴ οἰκογένεια καὶ νὰ καλλιεργήσουν διαλυτικὰ καὶ ἀρνητικὰ πρότυπα. Ὅμως ὁ λαός μας ἀνθίσταται καὶ εἶναι καθῆκον τῆς Ἐκκλησίας μας νὰ τὸν ἐνθαρρύνει καὶ νὰ τὸν στηρίξει.

Πρωτὰ στὶς ἀμβλώσεις

Τελικὰ εἴμαστε μιὰ πολὺ ἀντιφατικὴ κοινωνία. Ἀπὸ τὴ μία ἐκφράζουμε κατὰ συντριπτικὴ πλειοψηφία τὸν σεβασμό μας πρὸς τὴν ἀξία τῆς οἰκογενείας καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἔχουμε τὸ θλιβερό προνόμιο νὰ εἴμαστε ἡ πρώτη χώρα τῆς Εὐρώπης στὸν τομέα τῶν ἀμβλώσεων (ἐκτρώσεων). Ἡ Ἐκκλησία μας τάσσεται σαφῶς κατὰ τῶν ἀμβλώσεων, διότι θεωρεῖ ὅτι μὲ τὴ μέθοδο αὐτῆ φονεύεται τὸ ἔμβρυο ποὺ εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχει ὅλα τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου. «Ἐξ ἄκρας συλλήψεως», ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γιὰ τὴν κλήση του ἀπὸ τὸν Θεό, τὸ ἔμβρυο εἶναι ἀνθρωπος ἄρα εἰκόνα Θεοῦ καὶ πρέπει νὰ τὸ σεβόμαστε. Δυστυχῶς οἱ ἔρευνες δείχνουν ὅτι στὴν Ἑλλάδα κάθε χρόνο πραγμα-

τοποιοῦνται 250.000 ἀμβλώσεις, ἐκ τῶν ὁποίων 40.000 ἀφοροῦν κορίτσια ἡλικίας ἀπὸ 14 ἕως 18 ἐτῶν. Ὁ μεγάλος ἀριθμὸς τῶν ἐκτρώσεων ὀδηγεῖ τὴν χώρα μας σὲ δημογραφικὴ παρακμῆ, τὴν ὥρα πού ἄλλοι λαοὶ γειτονικοὶ καὶ ἀλλόθρησκοι, αὐξάνονται μὲ ἀλματώδεις ρυθμούς. Στὸ χρονικὸ διάστημα 1980-1999 ἡ Ἑλλάδα παρουσίασε μείωση τῆς γεννητικότητος κατὰ 41%, δηλαδή διπλάσια μείωση σὲ σχέση μὲ τὶς ὑπόλοιπες χώρες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως. Ὁ ἐφημεριακὸς κληρὸς ἔχει σημαντικὸ ρόλο νὰ διαδραματίσει στὴν σωστή διαφώτιση καὶ ἐνημέρωση τῶν νεαρῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Μὲ πατρικὴ ἀγάπη καὶ κατανόηση ὁ κληρικὸς μπορεῖ νὰ προλάβει πολλὰ τέτοια δράματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀφαιροῦν μόνον τὴν ζωὴ τοῦ ἀγέννητου παιδιοῦ, ἀλλὰ προκαλοῦν σοβαρὰ προβλήματα στὴν σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ὑγεία τῆς γυναίκας.

Ἐνήμεροι γιὰ τὸ Εὐρωσύνταγμα

Σὲ πρόσφατη ἔρευνα πού δημοσιεύθηκε στὶς ἀρχὲς Νοεμβρίου τ.ἔ. καταγράφεται ἡ καλὴ ἐνημέρωση τοῦ μέσου Ἑλληνα ὡς πρὸς τὸ Σχέδιο Εὐρωπαϊκῆς Συνταγματικῆς Συνθήκης, τὸ γνωστὸ ὡς νέο Εὐρωπαϊκὸ Σύνταγμα. Δὲν θὰ ἦταν ὑπερβολὴ νὰ θυμίσουμε ὅτι στὴν ἐνημέρωση αὐτὴ σημαντικὸ ρόλο διεδραμάτισε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 2002 καὶ τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 2003 κυκλοφορήθηκαν οἱ θέσεις τῆς Ἐκκλησίας μας ὑπὸ μορφή φυλλαδίου ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΑΟ καὶ ἐξηγήθηκαν οἱ λόγοι γιὰ τοὺς ὁποίους ἐμμένουμε στὴν ρητὴ ἀναγραφὴ τῆς χριστιανικῆς κληρονομιάς τῆς Εὐρώπης. Οἱ θέσεις αὐτὲς διατρανώθηκαν καὶ μὲ τρία ἐπίσημα κείμενα. Τὴν ἐπιστολὴ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τὸν Πρόεδρο τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συνελεύσεως κ. Βαλερί Ζισκάρ Ντ' Ἐσταῖν τὸ Μάιο τοῦ 2002, τὴν ἐπιστολὴ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸ τῆς Ἑλλάδος τὸν Ἰανουάριο τοῦ 2003 καὶ τὴν Διακήρυξη τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸν ἱερό Βράχο τοῦ Ἀρείου Πάγου κατὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στὶς 29/6/2003. Ἡ ἱστοσελίδα τῆς Ἐκκλησίας μας στὸ Διαδίκτυο

(www.ecclesia.gr) ἔδωσε καὶ δίδει πολλὰ στοιχεῖα καὶ κείμενα γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ πρὸς τοὺς πολυἀριθμούς ἀναγνώστες τῆς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς Ἑλλάδος. Ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Εὐρωπαϊκῶν Ὑποθέσεων καὶ τὸ Γραφεῖο τῆς Ἐκκλησίας μας στὶς Βρυξέλλες ἔχουν ἐργασθεῖ συστηματικὰ γιὰ τὴν ἀμφίδρομη πληροφόρηση, δηλαδή γιὰ τὴν ἐνημέρωση τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τοῦ Εὐρωσυντάγματος, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐνημέρωση τῶν ταγῶν τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τῶν προβληματισμῶν τοῦ ἑλληνορθόδοξου λαοῦ μας. Φυσικὰ ἢ προσπάθεια συνεχίζεται. Ἄλλωστε ἡ Εὐρώπη δὲν εἶναι οὔτε παράδεισος οὔτε μπαμπούλας. Εἶναι χώρος ἀγῶνων γιὰ τὴν προβολὴ τῶν δικαίων αἰτημάτων μας καὶ πρὸς τοῦτο πρέπει ὅλοι νὰ εἴμαστε σωστὰ πληροφορημένοι.

«Καὶ τί ἐστὶ καρδία ἐλεήμων; Καῦσις καρδίας ὑπὲρ πάσης τῆς κτίσεως· ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν ὀρνέων, καὶ τῶν ζώων, καὶ τῶν δαιμόνων, καὶ ὑπὲρ παντὸς κτίσματος. Καὶ ἐκ τῆς μνήμης αὐτῶν καὶ τῆς θεωρίας αὐτῶν ρέουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ δάκρυα. Ἐκ τῆς πολλῆς καὶ σφοδρᾶς ἐλεημοσύνης τῆς συνεχούσης τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ οὐ δύναται βαστάσαι ἢ ἀκοῦσαι ἢ ἰδεῖν βλάβην τινὰ ἢ λύπην μικρὰν ἐν τῇ κτίσει γινομένην. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑπὲρ τῶν ἀλόγων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας καὶ ὑπὲρ τῶν βλαπτόντων αὐτὸν ἐν πάσῃ ὥρᾳ εὐχὴν μετὰ δακρύων προσφέρει, τοῦ φυλαχθῆναι αὐτοὺς καὶ ἰλασθῆναι αὐτοῖς· ὁμοίως καὶ ὑπὲρ τῆς φύσεως τῶν ἐρπετῶν ἐκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἐλεημοσύνης τῆς κινουμένης ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀμέτρως καθ' ὁμοιότητα τοῦ Θεοῦ».*

* Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, *Τὰ εὐρεθέντα ἀσκητικά*, Λόγος ΠΑ', σελ. 306.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΙΕΡΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ



Το Κέντρο Προετοιμασίας Γάμου τῆς Ἱ. Μ. Φθιώτιδος

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀποφάσισε τὸν Ἰανουάριο τοῦ 2001 νὰ υἱοθετήσῃ καὶ συνεπῶς νὰ ἐπευλογήσῃ τὴν πρόταση τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Γάμου, Οἰκογένειας, Προστασίας τοῦ Παιδιοῦ καὶ Δημογραφικοῦ Προβλήματος καὶ τοῦ Προέδρου τῆς, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φθιώτιδος κ. Νικολάου, γιὰ λειτουργία πιλοτικοῦ Προγράμματος Προετοιμασίας Μελλονύμφων. Ἡ ἔδρα τοῦ Προγράμματος ἀποφασίστηκε νὰ εἶναι ἡ ἔδρα τῆς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, δηλαδὴ ἡ Λαμία.

Τὸ πρόγραμμα Προετοιμασίας Μελλονύμφων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, τὸ ὁποῖο λειτουργεῖ σὲ συνεργασία μὲ τὸ τμῆμα Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ μάλιστα μὲ τὸν εἰδικὸ καθηγητὴ ἐπὶ θεμάτων Γάμου καὶ Οἰκογένειας κ. Ἀλέξανδρο Μ. Σταυρόπουλο καὶ τοὺς μεταπτυχιακοὺς του φοιτητὲς στὸ πρόγραμμα Ποιμαντικῆς Θεολογίας καὶ Ἀγωγῆς, εἶναι ἓνας τομέας τοῦ γενικότερου προγράμματος τοῦ «Κέντρου Γάμου καὶ Οἰκογένειας τῆς Μητροπόλεως Φθιώτιδος».

Ὡς σκοποὶ καὶ στόχοι τοῦ Κέντρου Προετοιμασίας Γάμου ἔχουν ἐντοπισθεῖ οἱ ἀκόλουθοι:

- Νὰ δημιουργηθοῦν χριστιανικὲς οἰκογένειες – μικρὲς «κατ' οἶκον ἐκκλησίες».
- Νὰ ἐνημερώσῃ τοὺς ἀνθρώπους γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ τοὺς καρποὺς τῆς μέσα στὸ γάμο.
- Νὰ προετοιμάσῃ τοὺς νέους ἀνθρώπους – ὅσο γίνεται –, ὥστε ὅταν ἔρθουν σὲ κοινωνία Γάμου νὰ εἶναι κατὰ τὸ δυνατὸ ἔτοιμοι γιὰ τὸν ἔγγαμο βίον καὶ ὀπλισμένοι μὲ τὴν ἀποφασιστικὴν νὰ μὴ χωρίσουν ἕως ὅτου τοὺς χωρίσει ὁ θάνατος.
- Νὰ δείξῃ ὅτι ὁ Γάμος ἀποτελεῖ τὴν ἀπαρχὴ μιᾶς νέας ζωῆς.
- Νὰ δώσῃ υπεύθυνα τὴν συμβουλευτικὴ πρόταση τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὰ διάφορα θέματα τοῦ

Γάμου καὶ τῆς Οἰκογένειας.

- Παράλληλα νὰ μπορεῖ νὰ δώσῃ ἰατρικὲς, νομικὲς, ψυχολογικὲς, κοινωνιολογικὲς καὶ παιδαγωγικὲς πληροφορίες.

Τὰ ἐγκαίνια τοῦ Γραφείου τοῦ Κέντρου καὶ ἡ ἐπίσημη ἔναρξη τοῦ προγράμματος ἔγιναν στὶς 31 Μαρτίου τοῦ 2001. Στὰ δύομιση χρόνια δράσης του, τὸ Κέντρο Προετοιμασίας Μελλονύμφων ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ τὰ ἑξῆς:

- Ὡς πρὸς τὴν ὑλικοτεχνικὴ ὑποδομὴ: Βρέθηκε χώρος στέγασης μὲ ἰδιαίτερο Γραφεῖο, αἴθουσα ἐκδηλώσεων καὶ διαλέξεων, παρεκκλήσιο, βιβλιοθήκη καὶ ἐντευκτήριο.
- Ὡς πρὸς τὴν ἐνημέρωση:
 - ♦ Στάλθηκε εἰδικὴ Ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς Ἐφημερίους τῆς Μητροπόλεως πρὸς τοὺς γνωστοποιῶσε τὴ δημιουργία τοῦ Κέντρου.
 - ♦ Ἐκδόθηκαν Δελτία Τύπου, τόσο γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ Κέντρου ὅσο καὶ γιὰ τὶς ὑπόλοιπες ἐκδηλώσεις του, πρὸς τὰ τοπικὰ καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ Μέσα Ἐνημέρωσης.
 - ♦ Ἐπίσης, γίνονται ἀνακοινώσεις ἀπὸ τὴ διμηνιαία Ἐφημερίδα τῆς Μητροπόλεως, τὴν «Φθιωτικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Φωνή», ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς Μητροπόλεως.
 - ♦ Ἐτοιμάζεται μικρὸ ἀφιέρωμα, μέσα ἀπὸ τὴν ἐκπομπὴ πρὸς διατηρεῖ ἡ Ἱερά Μητρόπολις σὲ περιφερειακὸ τηλεοπτικὸ κανάλι (STAR Κεντρικῆς Ἑλλάδας), σχετικὰ μὲ τὸ Κέντρο Γάμου, τὴ λειτουργία του, τὶς ἐκδηλώσεις καὶ τοὺς σκοποὺς του.
- Ὡς πρὸς τὴν ἐκδοτικὴ προσπάθεια:
 - ♦ Τυπώθηκε τὸ τρίπτυχο ἐγχρωμο φυλλάδιο τοῦ Κέντρου, ἓνα ἀκόμη τετρασέλιδο ἐνημερωτικὸ ἐντυπο μὲ νέα τοῦ Κέντρου Προετοιμασίας Γάμου καὶ τὸ ἡμερολόγιό τοῦ 2002 τῆς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, ἀφιερωμένο στὴν «Ὁρθόδοξη

Ἑλληνική Οικογένεια».

- ♦ Παράλληλα υπάρχει τακτική αναφορά στην εφημερίδα τῆς Μητροπόλεως γιὰ τὰ Νέα τοῦ Κέντρου
- ♦ Ἐτοιμάσθηκε, ἐπίσης, φυλλάδιο μὲ τίτλο: «*Τὸ ἱερό Μυστήριο τοῦ Γάμου. Δεσμός Ἀγάπης ἢ Δεσμός;*», μὲ πληροφορίες γιὰ τὴ θεολογία τοῦ Μυστηρίου καὶ τὰ κωλύματα τοῦ Γάμου καθὼς ἐπίσης τὰ δικαιολογητικὰ πού ἀπαιτοῦνται γιὰ τὴν ἔκδοση μιᾶς ἄδειας Γάμου, τὸ ὁποῖο διανέμεται διὰ τῶν Ἐνοριῶν στοὺς πιστοὺς.
- *Ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴ δραστηριότητα:*
- ♦ Δύο φορές τὸ χρόνο, πρὸ τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα τὸ Κέντρο διοργανώνει ἐκδήλωση ἐπίδοσης ἀδειῶν ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη. Προηγείται ὁμιλία ἀπὸ εἰδικὸ ὁμιλητὴ, ἀκούγονται ἀπὸ χορωδίες τραγούδια τοῦ γάμου καὶ διάφοροι ὕμνοι καὶ συνοδεύεται, τέλος, ἀπὸ μικρὴ δεξίωση πρὸς τιμὴ τῶν μελλονύμφων. Μέχρι σήμερα ἔχουν πραγματοποιηθεῖ πέντε τέτοιες ἐκδηλώσεις, στὶς ὁποῖες μίλησαν ὁ Σεβασμώτατος Μητροπολίτης Φθιώτιδος κ. Νικόλαος μὲ θέμα «*Θεολογία τοῦ Γάμου*», ὁ Καθηγητὴς κ. Ἀλέξανδρος Σταυρόπουλος μὲ θέμα «*Προετοιμασία Μελλονύμφων*», ὁ Ἀρχιμ. π. Παῦλος Ἰωάννου μὲ θέμα «*Ὁ Γάμος, λιμάνι ζωῆς*», ὁ Πρωτοπρ. Δημήτριος Τζέρπος μὲ θέμα «*Οἱ συμβολισμοὶ τοῦ Γάμου στὴ Βυζαντινὴ λειτουργικὴ παράδοση*» καὶ ὁ θεολόγος Τριαντάφυλλος Μπολτέτσος μὲ θέμα «*Συζυγία καὶ Ἀγιότητα*».
- ♦ Κατὰ τὶς ἑορταστικὲς ἐκδηλώσεις ἐπιδόσεως τῶν Ἀδειῶν Γάμου προσφέρεται στοὺς Μελλονύμφους φάκελλος μὲ ἔντυπα τοῦ Κέντρου καὶ σχετικὰ περὶ Γάμου βιβλία.
- ♦ Γίνονται, ἐπίσης, ὁμιλίες γιὰ τὰ νέα ζευγάρια μὲ θέματα συναφῆ μὲ τὸ ἀντικείμενο τοῦ Κέντρου.
- ♦ Στὴν πανελλήνια ἔκθεση Λαμίας τὸ Κέντρο ἔχει τὸ δικό του χῶρο προβολῆς.



Ἐπίδοση Ἀδειας Γάμου ἀπὸ τὸ Σεβ. Μητροπολίτη Φθιώτιδος κ. Νικόλαο κατὰ τὴ διάρκεια ἐπίσημης τελετῆς στὸ Κέντρο Γάμου

- ♦ Ἐγίναυ, ἐπίσης, καὶ ἐπαφές, μέσῳ ἐνὸς σεμιναρίου πού διοργάνωσε στὸ Βέλγιο ἡ Διεθνὴς Ἀκαδημία γιὰ τὴν Πνευματικότητα τοῦ Γάμου καὶ στὸ ὁποῖο συμμετεῖχε ἐκπρόσωπος τοῦ Κέντρου, μὲ ἐκπροσώπους ἄλλων χωρῶν καὶ ὁμολογιῶν, οἱ ὁποῖοι μοιράστηκαν τὶς σκέψεις καὶ τὶς ἐμπειρίες τους γιὰ τὰ θέματα πού μᾶς ἀπασχολοῦν.
- ♦ Στὸ Πανελλήνιο Συνέδριο, πού διοργάνωσε ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν μὲ θέμα: «*Ἡ Ἑλληνικὴ Οἰκογένεια*» (3-6 Ὀκτωβρίου 2002), συμμετεῖχε ἐκπρόσωπος τοῦ Κέντρου μὲ εἰσήγηση σχετικὴ μὲ τὴ λειτουργία καὶ τὴ στελέχωση τοῦ Κέντρου Προετοιμασίας Γάμου, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος.
- ♦ Στὴ διεπιστημονικὴ ἡμερίδα πού διοργάνωσε ἡ Ἱερὰ Σύνοδος μὲ θέμα «*Συζυγία καὶ Τεκνογονία*» (13 & 14 Δεκεμβρίου 2002) συμμετεῖχε καὶ ἐκπρόσωπος τοῦ Κέντρου Γάμου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.
- ♦ Στὸ Σεμινάριο πού διοργάνωσε τὸ Ἴδρυμα Πολιτισμοῦ τῆς Ριζαρείου, γιὰ Ἱερεῖς τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τοῦ Λεκανοπεδίου Ἀττικῆς, μὲ κεντρικὸ ἄξονα τὸ Γάμο καὶ τὴν Οἰκογένεια, εἰσηγήθηκε ὁ Ὑπεύθυνος τοῦ Κέντρου Γάμου τὸ θέμα «*Ἐνα Κέντρο Προετοιμασίας Γάμου. Ἡ ὑλοποίηση*».
- ♦ Σὲ ἐκδήλωση πού συνδιοργανώθηκε ἀπὸ τὸ Κέντρο Γάμου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ τὸν Ἰατρικὸ Σύλλογο Φθιώτιδος τὸ Νοέμβριο τοῦ 2002 στὸ Δημοτικὸ Θέατρο Λαμίας μίλησε ὁ Καθηγητὴς τῆς Μαειντικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ. Δημήτριος Λώλης μὲ θέμα «*Υπογεννητικότητα. Τὸ σημαντικότερο πρόβλημα τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας*».
- *Ὡς πρὸς τὴν στελέχωση:*
- ♦ Ὅρισθηκε ὁ Ὑπεύθυνος τοῦ Κέντρου καὶ ἐπιλέχθηκαν κατάλληλοι συνεργάτες - συμπαρά-

στάτες του Κέντρου. Ο Σεβασμιώτατος επέλεξε τους συνεργάτες ανάμεσα στους έπιστήμονες της Μητροπολιτικής του περιφέρειας. Έτσι κατέληξε σε 20 προσοντούχους, νέους έπιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων, για να εύαισθητοποιηθούν σε θέματα Γάμου, να γίνουν όμιλητές στο Κέντρο, αλλά κυρίως να βοηθήσουν τα ζευγάρια που το έπιθυμούν, σε τομείς που ύπηρετούν έπαγγελματικά.

- Ός προς δημιουργία βάσης δεδομένων με τα όνόματα των μελλονύμφων:
- ♦ Άλλάξαμε την αίτηση των ένοριων με την όποια ζητούν την έκδοση άδειας Γάμου από την Ίερά Μητρόπολη και προσθέσαμε ως άπαιτούμενα στοιχεία, έκτος του όνοματεπώνυμου, τή διεύθυνση διαμονής, τή ηλικία, τον ταχυδρομικό κώδικα, τó έπάγγελμα και τó τηλέφωνο του γαμπρού αλλά και τής νύφης. Στη συνέχεια περάσαμε τα στοιχεία αυτά σε ηλεκτρονικό ύπολογιστή με τήν προοπτική να καλούντα σε έκδηλώσεις του Κέντρου Γάμου.
- Ός προς οικονομική ύποστήριξη:
- ♦ Με άπόφαση του Σεβασμιωτάτου, σε κάθε έκδοση άδειας Γάμου ή και Διαζυγίου, ό εκάστοτε ένδιαφερόμενος καταβάλλει έπιπλέον τó ποσό των 3 ευρώ, ύπέρ των σκοπών του Κέντρου Γάμου και Οικογένειας τής Ίερας Μητροπόλεως.

Αυτή είναι ή «φυσιογνωμία» του Κέντρου Προετοιμασίας Γάμου τής Ίερας Μητροπόλεως Φθιώτιδος, όπως έχει διαμορφωθεί μέχρι σήμερα. Βάσει του Διαγράμματος και του Σχεδίου δράσης που έχει καταρτισθεί ύπάρχουν πολλά άκόμη να γίνουν.

Εύελπιστούμε τó πρότυπο αυτό και πιλοτικό πρόγραμμα Προετοιμασίας Μελλονύμφων να βοηθήσει στην ύδρυση παρόμοιων Κέντρων Γάμου σε κάθε Μητρόπολη τής Έλλάδος.



(συνέχεια του άρθρου)
**Ταπείνωση και Πραότης στον άγιο
 Γρηγόριο Παλαμά, από σελ. 15)**

Μαζί λοιπόν με τή φωνή του ίερού Γρηγορίου θά τολμήσω να ένώσω και τήν δική μου φωνή.

«Ταπεινωθώμεν ούν έκόντες, άδελφοί, παρ' έαυτών, ίνα και τήν ήμετέραν προς Χριστόν πίστιν έπιδειξώμεθα και παρ' αυτού ύψωθώμεν μάλλον δέ έπιγνώμεν τήν ήμων αυτών έμφυτον ταπείνωσιν ... και παραμείνωμεν έν ταπεινώσει δεόμενοι και τής παρ' αυτού διδομένης τοίς ταπεινοφρονούσι χάριτας έπιτύχωμεν, και προς ύψος άναδράμωμεν θεϊον»²³.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Δημ. Β. Δημητράκου, *Λεξικόν*, Άθήναι 1969, σελ. 1143.
2. Δημ. Β. Δημητράκου, *Λεξικόν*, Άθήναι 1969, σελ. 1314.
3. Φ. Κοκκίνου, *Βίος Γρηγορίου Παλαμά*, Ε.Π.Ε., σελ. 124.
4. Φ. Κοκκίνου, *Βίος Γρηγορίου Παλαμά*, Ε.Π.Ε., σελ. 126.
5. Βλ. Μ. Βασιλείου, *Άσκητικά Διατάξεις*, κεφ. ΙΣΤ΄. *Περί Ταπεινοφροσύνης*, ΒΕΠ. 57, σελ. 41.
6. Βλ. Ί. Χρυσόστομου, *Είς τās Πράξεις*, *Όμιλία Α΄*, Ε.Π.Ε. 16Α, σελ. 202, στ. 17-19.
7. Φ. Κοκκίνου, *Βίος Γρηγορίου Παλαμά*, Ε.Π.Ε., σελ. 56 § 30.
8. *Όπ.π.*, σελ. 83 § 20.
9. *Όπ.π.*, σελ. 86 § 22.
10. *Όπ.π.*, σελ. 122 § 19.
11. Γρηγ. Παλαμά, *Πρός Βαρλαάμ Α΄* § 42 στίχ. 21-27.
12. Γρηγ. Παλαμά, *Περί προσευχής και Καθαρότητος καρδίας*, κεφ. α΄, § 1, στ. 14-19.
13. Γρηγ. Παλαμά, *Πρός Ξένην μοναχήν* § 27, στίχ. 6-12.
14. *Όπ.π.*, § 42, στ. 19-23.
15. Βλ. Γρηγ. Παλαμά *Όμιλία Β΄*, *Κυρ. Τελώνων και Φαρισαίου*, Ε.Π.Ε. 9, σελ. 62, στ. 20.
16. *Όπ.π.*, σελ. 66.
17. *Όπ.π.*, σελ. 96.
18. Παροιμ. γ΄ 34.
19. Βλ. Γρηγ. Παλαμά, *Όμιλία ΙΓ΄*, *Ε΄ Κυρ. Νηστειών*, Ε.Π.Ε. 9, σελ. 360.
20. Βλ. Γρηγ. Παλαμά, *Όμιλία ΚΒ΄* *είς τήν Ανάληψιν Β΄*, Ε.Π.Ε. 10, σελ. 48.
21. Βλ. Γρηγ. Παλαμά, *Όμιλία ΚΣΤ΄* *Είς τόν καιρόν του θέρους*, Ε.Π.Ε. 10, σελ. 154.
22. Βλ. Γρηγ. Παλαμά, *Όμιλία ΛΑ΄*, *Είς τήν πρόοδον του Σταυρού*, Ε.Π.Ε. 10, σελ. 286-288 § 8.
23. Βλ. Γρηγ. Παλαμά, *Όμιλία ΜΓ΄*, *ΙΔ΄ Κυρ. Ματθαίου*, Ε.Π.Ε. 11, σελ. 32.

Τὰ ἐφ' ἅπαξ τῶν Κληρικῶν

(σὲ συνεργασία μὲ τὸ Τ.Π.Ο.Ε.Κ.Ε.)

Ὄνοματεπώνυμο: Ι.Ζ.
Κατηγορία: Γ
Συντάξιμα ἔτη: 16-7-21
Ποσὸ ἐφάπαξ: 19.235,32

Α.Μ.Β.: 15616
Μισθ. Κλιμάκιο: 16

Ὄνοματεπώνυμο: Α.Κ.
Κατηγορία: Α
Συντάξιμα ἔτη: 42-1-4
Ποσὸ ἐφάπαξ: 46.671,56

Α.Μ.Β.: 15624
Μισθ. Κλιμάκιο: 1

Ὄνοματεπώνυμο: Ι.Τ.
Κατηγορία: Α
Συντάξιμα ἔτη: 33-4-15
Ποσὸ ἐφάπαξ: 42.936,84

Α.Μ.Β.: 15617
Μισθ. Κλιμάκιο: 1

Ὄνοματεπώνυμο: Σ.Κ.
Κατηγορία: Β
Συντάξιμα ἔτη: 34-4-18
Ποσὸ ἐφάπαξ: 40.742,73

Α.Μ.Β.: 15625
Μισθ. Κλιμάκιο: 10

Ὄνοματεπώνυμο: Π.Γ.
Κατηγορία: Β
Συντάξιμα ἔτη: 33-0-11
Ποσὸ ἐφάπαξ: 39.063,03

Α.Μ.Β.: 15619
Μισθ. Κλιμάκιο: 10

Ὄνοματεπώνυμο: Π.Α.
Κατηγορία: Α
Συντάξιμα ἔτη: 41-10-17
Ποσὸ ἐφάπαξ: 47.003,98

Α.Μ.Β.: 15626
Μισθ. Κλιμάκιο: 1

Ὄνοματεπώνυμο: Δ.Δ.
Κατηγορία: Β
Συντάξιμα ἔτη: 43-9-17
Ποσὸ ἐφάπαξ: 44.711,17

Α.Μ.Β.: 15619
Μισθ. Κλιμάκιο: 10

Ὄνοματεπώνυμο: Α.Κ.
Κατηγορία: Γ
Συντάξιμα ἔτη: 23-7-0
Ποσὸ ἐφάπαξ: 24.278,80

Α.Μ.Β.: 15627
Μισθ. Κλιμάκιο: 16

Ὄνοματεπώνυμο: Δ.Γ.
Κατηγορία: Δ
Συντάξιμα ἔτη: 53-6-29
Ποσὸ ἐφάπαξ: 35.317,04

Α.Μ.Β.: 15620
Μισθ. Κλιμάκιο: 19

Ὄνοματεπώνυμο: Γ.Δ.
Κατηγορία: Δ
Συντάξιμα ἔτη: 27-6-24
Ποσὸ ἐφάπαξ: 28.850,61

Α.Μ.Η.: 19718
Μισθ. Κλιμάκιο: 11

Ὄνοματεπώνυμο: Ν.Κ.
Κατηγορία: Α
Συντάξιμα ἔτη: 38-2-0
Ποσὸ ἐφάπαξ: 46.472,45

Α.Μ.Β.: 15621
Μισθ. Κλιμάκιο: 1

Ὄνοματεπώνυμο: Λ.Μ.
Κατηγορία: Α
Συντάξιμα ἔτη: 40-11-13
Ποσὸ ἐφάπαξ: 46.870,66

Α.Μ.Β.: 15629
Μισθ. Κλιμάκιο: 1

Ὄνοματεπώνυμο: Χ.Α.
Κατηγορία: Γ
Συντάξιμα ἔτη: 49-3-0
Ποσὸ ἐφάπαξ: 39.616,05

Α.Μ.Β.: 15622
Μισθ. Κλιμάκιο: 11

Ὄνοματεπώνυμο: Κ.Μ.
Κατηγορία: Δ
Συντάξιμα ἔτη: 26-5-0
Ποσὸ ἐφάπαξ: 25.028,85

Α.Μ.Β.: 15630
Μισθ. Κλιμάκιο: 23

Ὄνοματεπώνυμο: Σ.Ρ.
Κατηγορία: Δ
Συντάξιμα ἔτη: 32-4-0
Ποσὸ ἐφάπαξ: 32.704,32

Α.Μ.Β.: 15623
Μισθ. Κλιμάκιο: 19



Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου
Ἐκπροσώπου Τύπου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

Κυριακὴ Γ' Λουκᾶ. Λουκ. ιγ', 10-17

Ἡ ἀρρώστια τῆς ὑποκρισίας

Τὸ μεγάλο ἀγκάθι τῆς ὑποκρισίας στηλιτεύει μὲ πάθος στὸ σημερινὸ Εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα ὁ Κύριός μας. Τοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ παρουσιάσει τὴ θεϊκὴ Του δύναμη θεραπεύοντας μιὰ γυναίκα, ἡ ὁποία ταλαιπωρεῖτο ἀπὸ ἄσχημη ἀρρώστια δώδεκα ὀλόκληρα χρόνια. Τὸ γεγονός, ὅμως, πού τάραξε τὴ μικρὴ κοινωρία τῆς περιοχῆς καὶ τοὺς πνευματικούς της ἡγέτες, ἦταν πὼς ὁ Ἰησοῦς ἐπitéλεσε τὸ θαῦμα κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου, τὴν ἱερὴ ἡμέρα γιὰ τὴν Ἰουδαϊκὴ Θρησκεία. Οἱ Ἰουδαῖοι, μὴ μπορώντας νὰ ἐρμηνεύσουν καὶ νὰ ἀνεχτοῦν τὴν ὑπερφυσικὴ δύναμη τοῦ Χριστοῦ, θέλουν νὰ τὸν πλήξουν κατηγορώντας Τον γιὰ παράβαση τοῦ θρησκευτικοῦ τους νόμου.

Ὁ Κύριος ἐπισημαίνει τὴν ὑποκρισία, τὸ φθόνου τοῦ ἀρχισυναγώγου, συγκεκαλυμμένο μὲ τὸ πρόσχημα τῆς εὐσεβείας, καὶ τὸν ἐλέγχει αὐστηρὰ. Τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχισυναγώγου εἶναι χαρακτηριστικὸ καὶ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ προσδιορίσουμε τὰ συμπτώματα καὶ τὴ φύση τῆς ὑποκρισίας στὴ χριστιανικὴ μας ζωὴ. Ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς σημειώνει ὅτι «ὑποκρισία εἶναι ἡ προσποίηση τῆς φιλίας ἢ ἐχθρότητας πού ἐνεργεῖ μὲ τὸ προσωπεῖο τῆς συμπάθειας. Ἡ φθόνος πού μιμείται τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀγάπης ἢ βίος πού δείχνει νὰ στολιζέται ἀπὸ ψεύτικη καὶ ὄχι πραγματικὴ ἀρετῆ». Ἄνάλογος εἶναι καὶ ὁ ὀρισμὸς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. «Ὑποκριτὴς εἶναι αὐτὸς πού στὸ θέατρο ὑποδύεται διαφορετικὸ πρόσωπο. Ἔτσι καὶ σέ τούτη τὴ ζωὴ πολλοὶ ἐνεργοῦν ὅπως οἱ θεατρίνοι. Ἄλλα ἔχουν μέσα στὴν καρδιά τους καὶ ἄλλα δείχνουν ἐξωτερικὰ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους».

Σὲ ποιὲς περιπτώσεις, ὅμως, ἐμφανίζεται ἡ ὑποκρισία στὴν καθημερινὴ μας ζωὴ; Ὅταν ἀποφασίζουμε νὰ διδάξουμε στὸν περίγυρό μας τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, ὅταν ὑποδεικνύουμε τρόπους σωστῆς καὶ χρηστῆς συμπεριφορᾶς, ὅταν ζητοῦμε ἀπὸ τοὺς γύρω μας νὰ ζοῦν κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι υἱοθετοῦμε ἕναν ἐντελῶς διαφορετικὸ τρόπο ζωῆς, ὁ ὁποῖος δὲ συμβαδίζει μὲ τοὺς λόγους μας. Ὑποκρισία ἐπιδεικνύουμε, ὅταν ἐπιδιδόμαστε σὲ καλὲς πράξεις καὶ φιλανθρωπίες γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουμε τὸν ἔπαινο καὶ τὴν κολακεία τῶν ἀνθρώπων καὶ ὄχι γιὰτὶ ἐκφράζουμε τὰ πραγματικὰ αἰσθήματα τῆς καρδιάς μας. Ὑποκρισία ἔχουμε, ὅταν ἐρμηνεύουμε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐπιφανειακά, κρατώντας τὸν τύπο καὶ τηρώντας τὸ γράμμα τοῦ νόμου καὶ ὄχι βιώνοντας τὴν οὐσία τῆς Χριστιανικῆς πίστεως.

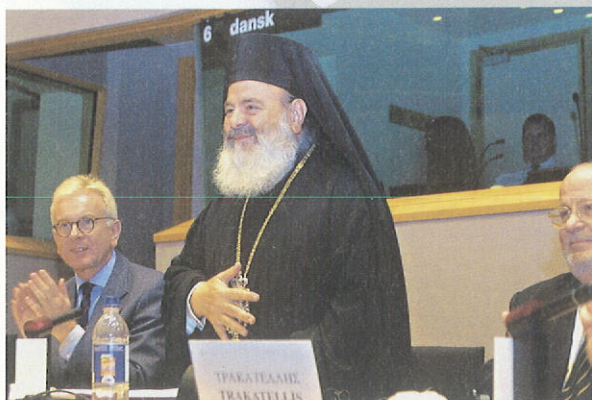
Σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τῶν Ἁγίων Πατέρων αὐτὸ πού μᾶς ὠθεῖ στὴν ὑποκρισία εἶναι ὁ ἐγωϊσμὸς καὶ αὐτὸ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ εὐσέβεια καὶ τὴ γνήσια χριστιανικὴ ζωὴ, καταστρέφει τὴν ἐνότητα τῆς προσωπικότητάς μας, μᾶς κάνει ἄλλο νὰ φαινόμαστε ἐξωτερικὰ καὶ ἄλλο νὰ εἴμαστε πραγματικά. Διαστρέφει τὴν οὐσία τῆς πνευματικῆς ζωῆς, γι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος τὴν πολέμησε τόσο πολὺ.

Πρέπει, νὰ συνειδητοποιήσουμε ὅτι ἡ ὑποκρισία συνιστᾷ σοβαρότατο κίνδυνο γιὰ τὴ χριστιανικὴ μας ζωὴ. Ἀκυρώνει ὅ,τι καλὸ μὲ κόπο κατορθώνουμε. Σκανδαλίζει τοὺς συνανθρώπους μας καὶ μᾶς ἐκθέτει στὰ μάτια τους. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ εἴμαστε εἰλικρινεῖς καὶ ἔντιμοι, νὰ εἴμαστε ἀπλὰ ὁ ἑαυτὸς μας σ' ὅλες τὶς ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς μας, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουμε τὴν εὐνοια καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. ΑΜΗΝ!

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ

στιγμιότυπα

Φωτογραφίες Χρήστου Μπόνη



Όμιλία του Μακ. Αρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χριστοδούλου πρὸς τοὺς βουλευτὲς τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος στὸ Εὐρ. Κοινοβούλιο (Βρυξέλλες, Ὀκτ. 2003).



Ἐπίσκεψη τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χριστοδούλου στὸ σπίτι τοῦ Παπαδιαμάντη στὴ Σκιάθου (Σεπτ. 2003).



Στιγμιότυπο ἀπὸ ἐορταστικὴ ἐκδήλωση πού διοργανώθηκε τὴν Κυριακὴ 5 Ὀκτωβρίου ἀπὸ τὴν Ἱερά Μητρόπολη Σιδηροκάστρου μὲ τὴ συνεργασία τῶν Κυριῶν τοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου τοῦ Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου στὸ Σιδηρόκαστρο (Ὀκτ. 2003).



Στιγμιότυπο ἀπὸ τὴν ἐορτὴ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χριστοδούλου (22 Ὀκτ. 2003).



Στιγμιότυπο ἀπὸ τὴν ἐκδήλωση τῆς Ἰ. Μ. Νικαίας, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὁποίας ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Ἀλέξιος ἐτίμησε καὶ ἐβράβευσε τοὺς νέους καὶ τίς νέες πού εἰσήχθησαν στὰ Ἀνώτερα καὶ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα στὶς πρόσφατες Πανελλήνιες Ἐξετάσεις (Ὀκτ. 2003).



Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀττικῆς κ. Παντελεῆμων μὲ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Νεκρέσκι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας κ. Σέργιον, στὸν Ἑσπερινὸ τῶν Ἐγκαινίων τοῦ ἱ. ναοῦ Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, Ἁγίου Νικολάου καὶ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ στὴν παραλία Μαρκοπούλου Ἀττικῆς (Ὀκτ. 2003).



ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΛΑΔΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.
Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - GREECE
ΤΗΛ. 210-7272253, FAX.: 210-7272251
ISSN 1105-7203

